

Surning Unutilgan Yetmish Yili

Jeff Pippenger

2023-08-12

Tirning Unutilgan Yetmish Yili

Barcha payg'ambarlar dunyoning oxirini ko'rsatadilar.

“Qadimgi payg'ambarlarning har biri o'z zamoni uchun emas, bizning zamonimiz uchun ko'proq gapirgan, shunday ekan, ularning bashoratlari biz uchun kuchdadir. «Endi bu narsalarning barchasi ularga ibrat bo'lsin deb yuz berdi; va ular zamonlarning oxiri yetib kelgan bizlarni ogohlantirish uchun yozilgandir». 1 Korinfliklarga 10:11. «Ular bu narsalarda o'zlariga emas, balki bizga xizmat qilganlari ularga vahiy qilingan edi; bu narsalar endi sizlarga osmondan yuborilgan Muqaddas Ruh orqali sizlarga xushxabarni va'z qilganlar tomonidan ma'lum qilindi; farishtalar ham bu narsalarga nazar solishni orzu qiladilar». 1 Butrus 1:12....”

“Muqaddas Kitob o'z xazinalarini aynan shu oxirgi avlod uchun to'plab, bir joyga jamlagan. Eski Ahd tarixidagi barcha buyuk voqealar va tantanavor hodisalar bu oxirgi kunlarda jamoatda takrorlangan va takrorlanmoqda.” Selected Messages, book 3, 338, 339.

Muqaddas Kitobning barcha kitoblari Vahiy kitobida yakun topadi.

“Vahiy kitobida Muqaddas Kitobning barcha kitoblari uchrashadi va yakun topadi.”
Havoriylar faoliyati, 585.

Yer sayyorasi aholisiga qaratilgan so'nggi ogohlantirish xabari Vahiy kitobining o'n sakkizinchi bobida bayon etilgan.

Shundan keyin men osmondan tushib kelayotgan, buyuk hokimiyatga ega bo'lgan boshqa bir farishtani ko'rdim; va yer uning ulug'vorligidan yoritildi. U baland ovoz bilan qudrat ila faryod qilib dedi: “Buyuk Bobil yiqildi, yiqildi, va jinlarning maskaniga, har qanday nopok ruhning qo'rg'oniga hamda har qanday nopok va jirkanch qushning qafasiga aylandi. Chunki barcha xalqlar uning zinokorligining g'azab sharobidan ichdilar, yer yuzining shohlari u bilan zino qildilar, va yerning savdogarlari uning hashamatining mo'l-ko'lligi orqali boyib ketdilar.” Vahiy 18:1–3.

“Buyuk Bobil” iborasi Rim-katolik cherkovini anglatadi va Ishayo kitobining yigirma uchinchi bobida “Buyuk Bobil” Tir sifatida tasvirlanadi.

Sur haqidagi yuk. Faryod qiling, ey Tarshish kemalari; chunki u vayron qilindi, shundayki na uy qoldi, na kirib boradigan joy: bu ularga Kittim yurti tomonidan ayon qilindi. Jim bo'ling, ey orol aholisi; ey dengiz oshib o'tuvchi Sidon savdogarlari to'ldirgan sen. Va ulkan suvlar orqali Sixor urug'i, daryoning hosili uning daromadidir; u xalqlarning bozori bo'ldi. Uyalgin, ey Sidon; chunki dengiz so'zladi, dengizning qudrati shunday dedi: Men to'lg'anmadim ham, farzand tug'madim ham, yigitlarni boqib o'stirmadim ham, qizlarni voyaga yetkazmadim ham. Misr haqidagi xabar kelganidagi kabi, Sur haqidagi xabar kelganda ham ular qattiq iztirob

chekadilar. Tarshishga o'tinglar; faryod qiling, ey orol aholisi. Bu sizlarning shodiyonali shahringizmi, uning qadimiyligi azaliy kunlardan beri emasmi? Uning o'z oyoqlari uni uzoqqa, musofir bo'lib yashashga olib ketadi. Toj kiydiruvchi shahar bo'lgan Surga qarshi, savdogarlari shahzodalar, tijoratchilari esa yer yuzining e'tiborli kishilari bo'lgan bu shaharga qarshi bu qarorni kim chiqardi? Buni Sarvari Olam Egasi — Egamiz belgiladi: barcha shuhratning kibrini bulg'ash va yer yuzidagi barcha e'tiborli kishilarni xorlikka tushirish uchun. Yering bo'ylab daryo singari oqib o't, ey Tarshish qizi: endi to'siq yo'q. U qo'lini dengiz uzra cho'zdi, shohliklarni larzaga soldi: Egamiz savdogar shaharga qarshi farmon berdi, uning qal'alarini vayron qilish uchun. Va U dedi: Endi boshqa shodlanmaysan, ey ezilgan bokira, Sidon qizi; tur, Kittimga o't; u yerda ham senga osoyishtalik bo'lmaydi. Mana, Xaldeylar yurti; bu xalq avval yo'q edi, to Ossuriya uni sahroda yashovchilar uchun bunyod etguncha: ular uning minoralarini tikladilar, qasrlarini ko'tardilar; va u uni xarobaga aylantirdi. Faryod qiling, ey Tarshish kemalari; chunki sizning tayanchingiz vayron qilindi. Va o'sha kunda shunday bo'ladi, Sur bir podshohning kunlariga muvofiq yetmish yil unutiladi: yetmish yilning oxirida Sur fohisha singari qo'shiq aytadi. Arfa ol, shaharni aylanib chiq, ey unutilgan fohisha; yoqimli nag'ma chal, ko'p qo'shiqlar ayt, toki seni eslasinlar. Va yetmish yilning oxirida shunday bo'ladi, Egamiz Surni ziyorat qiladi, va u o'z haqiga qaytadi hamda yer yuzidagi barcha dunyo shohliklari bilan zino qiladi. Va uning tijorati ham, uning haqi ham Egamizga muqaddaslik bo'ladi: u xazina qilinmaydi ham, yig'ib qo'yilmaydi ham; chunki uning tijorati Egamiz huzurida yashovchilar uchun, to'yib yemoqlari va mustahkam kiyimga ega bo'lishlari uchun bo'ladi. Ishayo 23:1–18.

Opa Uayt shunday yozadi: “Eski Ahd tarixidagi barcha buyuk voqealar va tantanavor hodisalar bu oxirgi kunlarda jamoatda takrorlangan va takrorlanmoqda.”

Ishayo yigirma uchinchi bobda Birlashgan Millatlar Tashkiloti, Papalik, Amerika Qo'shma Shtatlari va Islomning bashoratli o'zaro munosabatlari bayon etiladi. Bu haqiqatlarni anglab olish uchun bobdagi ayrim ramzlar Ilhom orqali ta'riflanishi lozim. Ramzlar ta'riflangach, voqealar ketma-ketligi ancha ravshan bo'ladi. Bobda ta'riflanishi kerak bo'lgan ramzlar quyidagilardir:

Yuk, Tir, fohisha, Ossuriy, xaldeylar yurti, minoralar va saroylar, Tarshish, Sihor urug'i, Kittim yurti, Sidon, savdogarlar shahri, Misrning xabari va Tirning xabari, fig'on, bir qiz, yetmish yil, bir podshohning kunlari, unutish va eslash

Birinchi oyatdagi “yuk” so'zi Tir shohligiga qarshi halokat haqidagi bashoratni bildiradi.

Yuk: H4853 — H5375 dan; yuk; xususan, xiroj, yoki (mavhum ma'noda) yuk tashish; majozan bayonot, asosan qahr-hukm, ayniqsa qo'shiq; zihniy jihatdan istak: — yuk, olib ketmoq, bashorat, X ular qo'ydilar, qo'shiq, xiroj.

Sur haqidagi yuk — Muqaddas Kitobdagi Rim-katolik cherkovining yakuniy hukmi aniqlab ko'rsatilgan ko'plab parchalaridan biridir. “Yuk” qo'llanishi va ta'rifi ko'ra bashoratdir, va avvalo halokat haqidagi bashoratdir. Ishayoda o'n birta “yuk” bor va bu so'z sakkiz marta yelkalarda ko'tariladigan yukni tasvirlash uchun ishlatilgan. “Yuk” so'zi halokat haqidagi bashorat sifatida ifodalangan o'n bir holat Ishayo 13:1; 15:1; 17:1; 19:1; 21:1, 11, 13; 22:1; 30:6 va, albatta, yigirma uchinchi bobdir; u yerda biz Sur haqidagi yukni topamiz. Oxirgi kunlarda qaysi hokimiyat

tasvirlanayotganini baholash uchun Ishayoning halokat haqidagi barcha bashoratlarini bir joyga jamlash foydalidir. Bir paytning o'zida halokat haqidagi o'n bir bashoratni qamrab olish qiyin, shuning uchun men yigirma uchinchi bob uchun mazmuniy zamin yaratish maqsadida har bir halokat bashoratining qisqacha ta'rifini beraman.

O'n uchinchi bobdagi Bobilga qarshi halokat haqidagi bashorat dunyoning oxiridagi zamonaviy Bobilga taalluqlidir; u Rimning fohishasi bo'lib, Vahiy kitobining o'n yettinchi bobida ham tasvirlangan.

Yetti kosaga ega bo'lgan yetti farishtadan biri kelib, men bilan gaplashib dedi: "Bu yoqqa kel; men senga ko'p suvlar ustida o'tirgan buyuk fohishaning hukmini ko'rsataman. Yer shohlari u bilan zino qildilar, yer yuzida yashovchilar esa uning zinokorligi sharobidan mast bo'ldilar". Shunda u meni Ruhda sahroga olib bordi; va men qirmizi rangli bir maxluq ustida o'tirgan, kufr nomlariga to'la, yetti boshli va o'n shoxli bir ayolni ko'rdim. Ayol binafsha va qirmizi rangli liboslarga burkangan, oltin, qimmatbaho toshlar va marvaridlar bilan bezangan edi; uning qo'lida zinokorligining jirkanchliklari va nopokliklari bilan to'la oltin kosasi bor edi. Uning peshonasiga bir ism yozilgan edi: SIR, BUYUK BOBIL, FOHISHALARNING VA YER YUZIDAGI JIRKANCHLIK LARNING ONASI. Vahiy 17:1-5.

Men bir oz chekinib, mavzudan qisqacha chetga chiqishim kerak. Tir haqidagi bashoratni o'rganishning maqsadi, oxir-oqibat, Amerika Qo'shma Shtatlarining bashoratli tarixini Yettinchi kun adventistlari jamoatining tarixi bilan muvofiqlashtirishdir. Biz Amerika Qo'shma Shtatlari hukumati Vahiy kitobining o'n uchinchi bobidagi qo'ziga o'xshash maxluqning bir shoxi ekanini, Zulmatli asrlardan chiqqan protestantizm esa uning boshqa shoxi bo'lganini ko'rsatamiz. Protestantizm shoxi Amerika Qo'shma Shtatlari protestantlari birinchi farishtaning xabarini rad etgan paytda Millerchi adventizmga aylandi. Buni o'z o'rniga qo'yganimizdan so'ng, protestant shoxining tarixi bilan respublikachi shoxning tarixi bir-biriga parallel ravishda kechishini va parallel bashoratli xususiyatlarga ega ekanini ko'rsatamiz. Zero, ular bir xil maxluq ustidadir; bu esa ikkala shox ham bir-biriga zamondosh ekanini bildiradi. Men Amerika Qo'shma Shtatlarida jamoat va davlat shoxlarining ushbu parallelligiga doir bitta misolni ko'rsataman. Ularning har ikkalasi ham o'ziga xos tarzda "unutadi".

Ishayo yigirma uchinchi bob, papalik hokimiyati yetmish yilga unutilishini ifodalovchi bashoratli nuqtani belgilaydi; va o'sha ramziy yetmish yil davomida odamlar papalikni ham, Qorong'u asrlar nega Qorong'u asrlar deb atalishini ham unutadilar. Protestant shoxning Katolik cherkovidan ajralgan paytdagi shiori Muqaddas Kitob va faqat Muqaddas Kitob edi. Ular Muqaddas Kitob bizga papalik aslida kim ekanini bildirishini unutdilar. Ular o'zlariga ishonib topshirilgan, o'zlari esa uning mard himoyachilari ekanliklarini da'vo qilgan muqaddas hujjatda mujassam bo'lgan xabarni unutdilar.

"Kalom haqidagi tushunchasida chalkashib qoladiganlar, antixristning ma'nosini anglay olmaydiganlar, shubhasiz, o'zlarini antixrist tomoniga qo'yadilar. Endi biz uchun dunyo bilan singishib ketish vaqti emas. Doniyor o'z qismatida va o'z o'rnida turibdi. Doniyorning va Yuhanning bashoratlari anglanishi kerak. Ular bir-birini sharhlaydi. Ular dunyoga har bir inson tushunishi lozim bo'lgan haqiqatlarni beradi. Bu bashoratlar dunyoda guvohlik bo'lishi

kerak. Ular ushbu oxirgi kunlarda amalga oshishi orqali o'zlarini o'zlari izohlaydi." Kress Collection, 105.

Xuddi shuningdek, Amerika Qo'shma Shtatlari hukumatini ifodalovchi respublikachi shox ham xalq tomonidan va xalq uchun bo'lishi kerak edi, ammo Amerika Qo'shma Shtatlari fuqarolari o'zlariga ishonib topshirilgan muqaddas hujjatni ham unutib qo'ydilar. O'sha muqaddas hujjat — Amerika Qo'shma Shtatlari Konstitutsiyasi, xalq uchun bo'lishi ko'zda tutilgan hukumatning shiori esa cherkov bilan davlatning ajratilishi edi. Ular o'zlariga ishonib topshirilgan va o'zlari himoyachisi ekanliklarini da'vo qilgan Konstitutsiyaning xabarini unutdilar.

“Va shuni yodda tutish kerakki, Rim hech qachon o'zgarmasligi bilan maqtanadi. Grigoriy VII va Innokentiy III ning tamoyillari hanuz Rim-katolik cherkovining tamoyillaridir. Va agar uning qo'lida kuch bo'lsa edi, u ularni o'tgan asrlardagi kabi ayni shiddat bilan hozir ham amalda qo'llagan bo'lur edi. Protestantlar yakshanbani ulug'lash ishida Rimning yordamini qabul qilishni taklif etar ekanlar, o'zlari nima qilayotganlarini juda oz anglaydilar. Ular o'z maqsadlarini amalga oshirishga qattiq bel bog'lagan bir paytda, Rim o'z qudratini qayta tiklashni, yo'qotgan ustunligini qaytarib olishni ko'zlamogda. Qo'shma Shtatlarda bir marta cherkov davlat hokimiyatidan foydalanishi yoki uni boshqarishi mumkinligi; diniy marosimlarga dunyoviy qonunlar bilan majburlash mumkinligi; qisqasi, cherkov va davlat hokimiyati vijdon ustidan hukmron bo'lishi kerakligi haqidagi tamoyil qaror topsa, bu mamlakatda Rimning g'alabasi muqarrardir.

“Xudoning Kalomi yaqinlashib kelayotgan xavf haqida ogohlantirgan; agar bu e'tiborsiz qoldirilsa, protestant olami Rimning maqsadlari aslida nimaligini, tuzoqdan qutulish uchun endi juda kech bo'lgandagina bilib oladi. U sukut bilan qudratga erishib bormogda. Uning ta'limotlari qonun chiqaruvchi zallarda, jamoatlarda va insonlar qalbida o'z ta'sirini o'tkazmogda. U o'zining avvalgi ta'qiblari takrorlanadigan maxfiy puchmoqlarda baland va ulkan inshootlarini qad rostlatmogda. U zarba berish vaqti kelganida o'z maqsadlarini ilgari surish uchun o'z kuchlarini pinhona va sezilmagan holda mustahkamlamogda. U istaydigan narsa faqat qulay mavqedir, va bu allaqachon unga berib bo'lindi. Biz tez orada Rim unsurining maqsadi nima ekanini ko'ramiz va his qilamiz. Kimki Xudoning Kalomiga ishonib, unga itoat etsa, shu bilan haqorat va ta'qibga duchor bo'ladi.” The Great Controversy, 581.

Agar siz 1950 yildan oldin nashr etilgan biron lug'atni topib, Vahiy kitobining o'n yettinchi bobidagi “qirmizi rangli ayol” yoki shu iboraning biror ko'rinishini qidirsangiz, 1950 yildan oldingi o'sha lug'atlarning har biri Rim-katolik cherkovi Vahiy o'n yettidagi fohisha ekanini ta'kidlaydi. Qo'shma Shtatlar, Vahiy o'n uchdagi ikki shoxli yer hayvoni, o'z o'tmishini unutadi, xoh u Protestantizmning shoxi bo'lsin, xoh Respublikachilikning shoxi bo'lsin. Bu ikki muassasaning har ikkisi papalikning diniy zulmiga va uni qo'llab-quvvatlagan shohlarning siyosiy zulmiga qarshi norozilikdan kelib chiqqan; yoki Muqaddas Kitob aytganidek, u bilan “zino qilgan” shohlardan. Ishayo yigirma uchni ko'rib chiqishdan oldin, Ishayo “halokat bashorati”ni tilga olgan boshqa o'n holatning qisqacha umumiy ko'rinishini beramiz, chunki o'sha o'n bir “yuk”ning barchasi aynan shudir.

Ishayo o‘n uchinchi bob — “oxirgi kunlar”dagi Bobil haqidagi vahiy yukidir. Bobil, garchi oxirgi kunlarda Katolik cherkovi tomonidan boshqarilib va yo‘naltirilib tursa-da, Vahiy kitobining o‘n oltinchi bobida dunyoni Armageddonga yetaklaydigan uch kuchdan tarkib topgandir. O‘n uchinchi bobdagi zamonaviy Bobilga qarshi halokat bashoratida uch kuch tasvirlangan: Bobil, Lusifer va Ossuriya; bular mahluqni (Ossuriya), ajdarhoni (Lusifer) va soxta payg‘ambarni (Bobil) ifodalaydi. Ossuriya bilan Bobil Xudo qadimgi Isroilni jazolash uchun qo‘llagan ikki vayron qiluvchi kuch edi; Ossuriya avval kelib shimoliy o‘n qabilani asirlikka olib ketdi, shundan keyin esa Bobil Yahudoning janubiy ikki qabilasini olib ketdi.

Isroil tarqalib ketgan qo‘ydir; sherlar uni haydab yubordi: avval Ossuriya shohi uni yutib yubordi; oxiri esa Bobil shohi bu Navuxadnazar uning suyaklarini sindirdi. Shuning uchun Isroilning Xudosi — Sarvari Olam shunday demoqda: Mana, men Ossuriya shohini jazolaganim kabi, Bobil shohi va uning yurtini ham jazolayman. Yereymiyo 50:17, 18.

Avval Ossuriya Isroilning shimoldagi o‘n qabilasini asirlikka olib ketdi, shundan keyin esa Bobil Yahudoning janubdagi ikki qabilasini asirlikka olib ketdi. Bu asirliklarning har ikkisi Levilar kitobining yigirma oltinchi bobidagi “yetti vaqt”ning bajo keltirilishi edi. Levilar kitobidagi “yetti vaqt” Uilyam Miller kashf etgan eng birinchi “vaqtga oid bashorat” edi va u Ossuriya shimoliy qabilani asir olgan payt tarqalishning boshlanishini belgilaganini ko‘rsatadi; bu tarqalish ikki ming besh yuz yigirma yil davom etdi. Bu davr ularning miloddan avvalgi 723-yildagi asirligidan boshlandi va 1798-yilda “oxirzamon vaqti”da yakunlandi. Janubiy qabilalar miloddan avvalgi 677-yilda Bobil tomonidan asirlikka olindi; shu bilan Yahudoga qarshi “yetti vaqt” boshlandi va u Doniyor 8:14 dagi 2300 yillik bashorat bilan ayni bir nuqtada — 1844-yil 22-oktabrda — nihoyasiga yetdi. Ossuriya ham, Bobil ham Xudoning xalqining isyoniga qarshi bir xil jazolash maqsadini ado etdi, ammo bu jazo avval Ossuriya, so‘ngra Bobil tomonidan ijro qilindi.

O‘n uchinchi bobdagi uch hokimiyatning bashoratli munosabatida Bobil Ossuriyaning timsolidir, chunki u undan keyin kelib, Xudoning xalqiga qarshi ayni o‘sha ishni qildi.

O‘n beshinchi bobda Moabga qarshi yuk Protestant cherkovlariga qarshidir.

“Moabning bu ta’rifi Moabga o‘xshab qolgan jamoatlarni ifodalaydi. Ular sodiq qo‘riqchilar sifatida o‘z burch postlarida turmadilar. Ular Xudoning irodasini bajarish uchun Xudo bergan qobiliyatlarini ishga solib, zulmat kuchlarini ortga surib, va Xudo ularga bergan har bir quvvatdan dunyomizda haqiqat hamda solihlikni ilgari surish uchun foydalanib, samoviy zotlar bilan hamkorlik qilmadilar. Ular haqiqat haqida bilimga egadirlar, biroq o‘zlari bilgan narsani amalda qo‘llamadilar.” Seventh-day Adventist Bible Commentary, 4-jild, 1159.

Qulagan protestant jamoati — bu ikkinchi farishtaning xabari yangraganda protestantizmning qolgan qismi qochib ketgan paytda ham Rabbiy bilan birga yurishda davom etgan jamoadir. Mo‘ab — adventizm, qulgan protestant shoxidir.

O‘n yettinchi bob Damashq haqida bo‘lib, u olib tashlanadigan bir shahar sifatida ko‘rsatilgan. Shahar — saltanatning ramzidir, va “oxirgi kunlar”da olib tashlanadigan saltanat Amerika Qo‘shma Shtatlaridir.

O‘n to‘qqizinchi bob Misrga qarshi halokat bashorati bo‘lib, u Birlashgan Millatlar Tashkiloti va butun dunyoni ifodalaydi.

Yigirma birinchi bobdagi navbatdagi uchta halokat bashorati janubdagi dahshatli cho‘l yurti, Dumah va Arabiyaga qarshidir. Vahiy 8:13 dagi uchta voyga muvofiq ravishda, bu uchta halokat bashorati Islomni ko‘rsatib beradi.

Yigirma ikkinchi bobdagi halokat haqidagi bashorat yakshanba qonuni paytida Laodikiyalik Adventistlarning Filadelfiyalik Adventistlardan ajratilishini tasvirlaydi.

So‘ng, o‘ttizinchi bobda biz janub hayvonlari haqidagi yukni topamiz; bu Laodikiyalik Adventistlarning isyonining ikkinchi tasviridir. Ishayoning barcha yuklarini bir joyga jamlash amalda “oxirgi kunlar”dagi har bir bashoratli ishtirokchiga murojaat qiladi. Men Ishayo yigirma uchinchi bobni tanlayapman, toki Muqaddas Kitob bashoratining oltinchi shohligi bo‘lgan Amerika Qo‘shma Shtatlari tarixi 1798-yildan Yakshanba qonunigacha hukmronlik qilishini ko‘rsatib beray.

“qadimgi payg‘ambarlarning har biri o‘z zamoni uchun emas, bizning zamonimiz uchun ko‘proq gapirgan, shuning uchun ularning bashorati biz uchun amal qiladi,” degan haqiqatga ko‘ra, har bir payg‘ambarlik kalomi dunyoning oxiridagi voqealarga qaratilgandir. Bu haqiqat, “Muqaddas Kitobning barcha kitoblari Vahiy kitobida uchrashib, unda nihoyasiga yetadi,” degan dalil bilan birlashganda, Vahiy kitobini dunyoning oxiridagi voqealar haqidagi payg‘ambarlik guvohligini muvofiqlashtirish uchun tayanch nuqta sifatida belgilaydi.

Vahiy kitobining o‘n yettinchi bobida biz yer yuzining shohlari bilan zinokorlik qiladigan buyuk fohisha va uning yakuniy hukmini ko‘ramiz.

Yeti kosa tutgan yetti farishtadan biri kelib, men bilan gaplashib dedi: “Bu yerga kel; senga ko‘p suvlar ustida o‘tirgan buyuk fohishaning hukmini ko‘rsataman. Yerning podshohlari u bilan zino qildilar, yer yuzida yashovchilar esa uning zinosi sharobidan mast bo‘ldilar”. Vahiy 17:1, 2.

Payg‘ambarlar hech qachon bir-biriga zid gapirmaydilar.

Va payg‘ambarlarning ruhlari payg‘ambarlarga bo‘ysunadi. Chunki Xudo tartibsizlikning emas, balki tinchlikning muallifidir, muqaddaslarning barcha jamoatlarida bo‘lgani kabi. 1 Korinfliklarga 14:32, 33.

Dunyoning oxirida “ko‘p suvlar ustida o‘tirgan buyuk fohishaning hukmi”, yer yuzining shohlari “u bilan zino qilgan” o‘sha buyuk fohisha, “yer yuzida yashovchilarni” “uning zinokorligining sharobi” bilan mast qilgan o‘sha buyuk fohisha, Ishayo tomonidan “bir podshohning kunlari”, ya‘ni yetmish bashoratli yil davomida unutilgan “fohisha” sifatida tasvirlanadi. Yetmish yil nihoyasiga yetgach, Tir “dunyoning barcha shohliklari bilan zino qiladi”. Ishayoning fohishasi — Yuhannoning buyuk fohishasidir. Ishayoning fohishasi ham, Yuhannoning fohishasi ham Rim-katolik cherkovini ifodalaydi, chunki Xudoning Kalomida ayol cherkovning ramzidir.

Xotinlar, o'z erlaringizga Rabbimizga bo'ysungandek bo'ysuninglar. Chunki Masih jamoatning boshi bo'lgani kabi, er ham xotinning boshidir; va U tananing Najotkoridir. Shuning uchun jamoat Masihga bo'ysungani kabi, xotinlar ham hamma narsada o'z erlariga bo'ysunsinlar. Er, Masih ham jamoatni sevib, O'zini u uchun fido qilganidek, sizlar ham xotinlaringizni sevinglar; toki Uni kalom orqali suv bilan yuvib, poklab muqaddas qilsin; toki Uni O'ziga dog'siz, ajinsiz yoki shunga o'xshash hech narsasiz, balki muqaddas va benuqson bo'lgan ulug'vor jamoat qilib taqdim etsin. Xuddi shunday, erlar ham o'z xotinlarini o'z badanlaridek sevisga majburdirlar. O'z xotinini sevgan kishi o'zini sevadi. Chunki hech kim hech qachon o'z badanidan nafratlanmagan; aksincha, uni oziqlantiradi va avaylaydi, xuddi Rabbii jamoatni avaylagani kabi. Zero biz Uning badanining, Uning etining va Uning suyaklarining a'zolarimiz. Shu sababli erkak ota-onasini qoldirib, o'z xotiniga yopishadi, va ikkovlari bir tan bo'ladilar. Bu buyuk sirdir; men esa Masih va jamoat haqida gapiryapman. Shunday bo'lsa-da, sizlarning har biringiz ham o'z xotinini o'zini sevgandek sevsin; xotin esa erini izzat-hurmat qilsin. Efesliklarga 5:22–33.

Havoriy Pavlus Masih jamoati bashoratda bir ayol sifatida ifodalanganini ko'rsatadi. Shuning uchun, bashoratda ayol — jamoatdir, biroq Masihning jamoati “muqaddas va nuqsonsiz”dir. Muqaddas bo'lmagan jamoat nopok ayol sifatida tasvirlanadi; shu bois Ishayo bir fahshani, Yuhanno esa bir zinokorni tilga oladi. Ular papalikni fahsha sifatida ifodalaydi, Xudoning jamoati esa bokiradir.

Chunki men sizlar uchun ilohiy rashk bilan rashk qilmoqdaman; zero sizlarni Masihga pokiza bokira qiz sifatida taqdim etishim uchun bir erga unashtirdim. 2 Korinfliklarga 11:2.

Xudoning jamoati nafaqat bokira sifatida tasvirlangan, balki u faqat bitta erga unashtirilgandir. Tir hamda Yuhannoning ulug' fohishasi yer yuzining shohlari bilan zino qiladi. Katolik cherkovi bitta emas, bir necha erkak bilan munosabatdadir. Doniyor bizga shohlar saltanatlar ekanini bildiradi.

Tush mana shu tushdir; endi uning ta'birini shoh huzurida aytib beramiz. Ey shoh, sen shohlar shohisan; chunki osmon Xudosi senga saltanat, qudrat, kuch va shon-shuhratni bergandir. Va inson bolalari qayerda yashamasin, dala hayvonlari va osmon qushlarini U sening qo'lingga topshirdi hamda seni ularning barchasi ustidan hukmdor qildi. Oltindan bo'lgan bu bosh — sensan. Va sendan keyin sendan pastroq boshqa bir saltanat ko'tariladi, va undan keyin butun yer yuziga hukmronlik qiladigan misdan bo'lgan uchinchi bir saltanat paydo bo'ladi. To'rtinchi saltanat esa temir kabi qudratli bo'ladi; chunki temir hamma narsani parcha-parcha qilib, bo'ysundiradi; va hamma narsani sindiradigan temir singari, u ham parchalab, majaqlab tashlaydi. Doniyor 2:36–40.

Doniyorning ikkinchi bobida Muqaddas Kitob bashoratidagi shohliklar aniqlanadi va tushuntiriladi. Doniyor tushni Navuxadnazarra izohlar ekan, unga o'zining oltin bosh ekanini bildiradi. Oltin bosh podshohdir, biroq podshoh shohlikni ifodalaydi. Rim-katolik cherkovi yetmish bashoratli yilning oxirida yer yuzidagi barcha podshohlar bilan zino qiladigan ulkan fohishadir. Podshohlar erkaklarning ramzidir, Tir esa nopok ayoldir. Ayol — cherkov, fohisha — nopok cherkov; erkak — podshoh, podshoh esa — shohlikdir. Ayol cherkovdir, podshoh esa davlatdir. Bu ikki mavjudotning noqonuniy munosabati ruhiy zinoni ifodalaydi.

Amerika Qo'shma Shtatlari Konstitutsiyasi bu ikki tuzilmani alohida saqlash zaruratini mustahkamlab qo'ygan ilohiy hujjatdir. Garchi biz Tirni Rim-katolik cherkovi sifatida aniqlash masalasini hali yakunlamagan bo'lsak-da, ayni shu nuqtada Ishayo yigirma uchinchi bobdagi erkak va ayolning—cherkov va davlatning—ramziyligini tushuntiradigan yana bir timsolga murojaat qilish o'rinli ko'rinadi.

Mana, Xaldeylar yurti; bu xalq avval yo'q edi, to Ossuriyalik uni sahroda yashovchilar uchun barpo etguncha: ular uning minoralarini tikladilar, uning saroylarini qad ko'tardilar; va u uni vayronaga aylantirdi. Ishayo 23:13.

Oyatda Ossuriyalik Xaldeylar yurtiga asos soldi va u yerda ham “minoralar”, ham “saroylar” qad rostladi. Ossuriyalik Nimrodiyning timsolidir, Xaldeylar esa Bobilning sirli dinlarining diniy yetakchilarini ifodalaydi. “Minora” jamoatning timsolidir. Iso uzumzor haqidagi masalni bayon qilganida, Opa Uayt bu masala haqida quyidagicha fikr bildiradi:

«Masalda uy egasi Xudoni, uzumzor yahudiy xalqini, to'siq esa ularning himoyasi bo'lgan ilohiy qonunni ifodalalar edi. Minora ma'badning timsoli edi». Desire of Ages, 596.

Ossuriyalik Kaldaylarning yurtiga asos soldi; ular bir jamoatni (minora) va bir “saroy”ni barpo qildilar. “Saroy” “shoh”ni anglatadi, u esa, o'z navbatida, shohlikni anglatadi. Shohlik yana bir shahar sifatida ham tasvirlanadi.

Va ular dedilar: “Kelinglar, o'zimizga bir shahar va tepasi osmongacha yetadigan bir minora quraylik; va o'zimizga nom chiqarylik, toki butun yer yuzi bo'ylab tarqalib ketmaylik.” Ibtido 11:4.

Ashshuriy asos solgan “minora” va “saroy” Nimrod qurgan o'sha “shahar” va “minora”dir.

Va ularning murda jasadlari buyuk shaharning ko'chasida yotur; u ma'naviy ma'noda Sado'm va Misr deb ataladi, Rabbimiz ham o'sha yerda xochga mixlangan edi. Vahiy 11:8.

Vahiy bizga Vahiy 11-bobdagi “buyuk shahar” Fransuz inqilobi davridagi Fransiya saltanatini ifodalashini bildiradi.

Guvohlarning o'ldiriladigan va jasadlari yotadigan ko'chalari bo'lgan “buyuk shahar” “ruhan” Misrdir. Muqaddas Kitob tarixida zikr etilgan barcha xalqlar ichida Misr tirik Xudoning mavjudligini eng dadil tarzda inkor etdi va Uning amrlariga qarshilik ko'rsatdi. Osmon hokimiyatiga qarshi Misr podshohidek bunchalik oshkora va beadab isyon ko'tarishga biror hukmdor jur'at etmagan. Muso tomonidan unga Egamiz nomidan xabar yetkazilganda, Fir'avn mag'rurlik bilan shunday javob berdi: “Egamiz kim o'zi, men Uning ovozig quloq solib Isroilni qo'yib yuborishim kerak? Men Egamizni tanimayman, buning ustiga Isroilni ham qo'yib yubormayman”. Exodus 5:2, A.R.V. Bu — ateizmdir; Misr tomonidan ifodalangan xalq ham tirik Xudoning da'volarini shunga o'xshash tarzda inkor etib, xuddi shunday imonsizlik va itoatsizlik ruhini namoyon etadi. “Buyuk shahar” yana “ruhan” Sado'mga qiyos qilinadi. Sado'mning Xudoning qonunini buzishdagi buzuqligi, ayniqsa, shahvoniy buzuqlikda yaqqol namoyon bo'lgan edi. Va bu gunoh ham ushbu oyatning tavsiflariga muvofiq keladigan xalqning eng ko'zga ko'ringan xususiyati bo'lishi kerak edi.

“Demak, payg‘ambarning so‘zlariga ko‘ra, 1798-yildan sal avval shaytoniy manba va tabiatga ega bo‘lgan qandaydir bir hokimiyat Muqaddas Kitobga qarshi urush olib borish uchun ko‘tarilar edi. Va Xudoning ikki guvohining shahodati shu tarzda sukutga majbur etiladigan yurtda Fir‘avnning ateizmi va Sado‘mning buzuqligi namoyon bo‘lar edi.

“Bu bashorat Fransiya tarixida nihoyatda aniq va hayratlanarli tarzda bajo bo‘lgan. Inqilob davrida, 1793 yilda, ‘dunyo birinchi marta sivilizatsiya bag‘rida tug‘ilib, tarbiya topgan va Yevropaning eng ulug‘ millatlaridan birini boshqarish huquqini o‘zida deb bilgan kishilar majlisining, inson ruhi qabul qiladigan eng tantanavor haqiqatni inkor etish va yakdillik bilan Ilohga bo‘lgan e‘tiqod hamda sajdani rad etish uchun o‘z birlashgan ovozi ko‘targanini eshitdi.’—Sir Walter Scott, *Life of Napoleon*, vol. 1, ch. 17. ‘Fransiya dunyodagi shunday yagona millatdirki, unga doir ishonchli tarixiy qayd saqlanib qolgan: millat sifatida u koinot Muallifiga qarshi ochiq isyonda qo‘l ko‘tardi. Kufr so‘zlovchilar ham, xudosizlar ham Angliya, Germaniya, Ispaniya va boshqa joylarda ko‘p bo‘lgan va hanuz ham bor; ammo Fransiya jahon tarixida shunday yagona davlat sifatida ajralib turadiki, uning Qonun chiqaruvchi Majlisi qarori bilan Xudo yo‘q, deb e‘lon qilgan, va poytaxtining butun aholisi hamda boshqa joylardagi juda katta ko‘pchilik, ayollar ham erkaklar kabi, bu xabarni qabul qilganlarida quvonchdan raqs tushib, qo‘shiq aytgan.’—*Blackwood’s Magazine*, November, 1870.” *The Great Controversy*, 269.

Vahiyning o‘n birinchi bobidagi “buyuk shahar” “Qonun chiqaruvchi majlisining qarori”ni chiqarib, Xudo yo‘qligini e‘lon qilgan Fransiya millati edi. Bu qaror Fir‘avnning isyoni bilan ifodalangan ateizmining bir ifodasi edi. Buyuk shahar — podshohlik, yoxud “millat” yoki “davlat”dir. Vahiyning o‘n birinchi bobida Fransiya ikki ramzdan — Misr va Sado‘mdan iborat.

Bizga shunday xabar berilgan: “Bu ateizmdir, va Misr timsolida ifodalangan xalq tirik Xudoning da‘volarini shunga o‘xshash tarzda inkor etishini ovoza qiladi hamda xuddi shunday imonsizlik va isyonkorlik ruhini namoyon etadi. ‘Buyuk shahar’ yana ‘ruhan’ Sado‘mga ham qiyoslanadi. Sado‘mning Xudoning qonunini buzishdagi buzuqligi ayniqsa shahvoniy buzuqlikda namoyon bo‘lgan edi.”

Buyuk shahar yoki Fransiya xalqi ramziy tarzda bir xalq (Misr) va bir shahar (Sodom) orqali ifodalanadi. Misr “ovoz berar edi”, va bir xalqning so‘zlashi cherkov boshqaruvini emas, balki davlat boshqaruvini anglatadi. Vahiy kitobining o‘n birinchi bobida uchraydigan tasvirda Misr davlatni, Sodom esa cherkovni ifodalaydi.

“Xalqning «so‘zlashi» — uning qonun chiqaruvchi va sud hokimiyatlarining faoliyatidir.” *The Great Controversy*, 442.

Vahiy kitobining o‘n birinchi bobida Yuhanno Fransuz inqilobi voqealarini bashoratli ramziylikda bayon etadi. Inqilobning o‘zi ushbu bobdagi Yuhannoning bashoratlari haqqoniy ekanining mo‘l tarixiy dalillarini taqdim etdi. Yuhanno bashorat qildi, so‘ng Fransuz inqilobi bu bashoratni amalga oshirdi, va shundan keyin — bashoratning o‘zi ham, uning tarixiy ro‘yobi ham — dunyo oxiridagi voqealarni aniqlab ko‘rsatadi va ularga muvofiq keladi; o‘shanda yana bir bor buzuq davlat buzuq cherkov bilan birlashadi. Albatta, o‘sha nopok nikoh ortidan qonli qirg‘in keladi. Xudoning Shohligi ham ulug‘ shahardir.

Va u meni Ruhda buyuk va baland bir toqqa olib chiqdi va menga Xudodan osmondan tushib kelayotgan o'sha buyuk shaharni, muqaddas Quddusni ko'rsatdi. Vahiy 21:10.

“Bu yerda nazarga keltirilgan kuyovning kelishi nikohdan oldin sodir bo'ladi. Nikoh Masihning O'z shohligini qabul qilishini ifodalaydi. Shohlikning poytaxti va vakili bo'lgan Muqaddas Shahar — Yangi Quddus — “kelin, Qo'zining xotini” deb ataladi. Farishta Yuhannoga shunday dedi: “Bu yerga kel, men senga kelinni, Qo'zining xotinini ko'rsataman.” “U meni Ruhda olib ketdi,” deydi payg'ambar, “va menga Xudodan osmondan tushib kelayotgan ulug' shaharni, muqaddas Quddusni ko'rsatdi.” Vahiy 21:9, 10.” Buyuk Kurash, 426.

Nimrodning isyoni uning bir minora va bir shahar qurishi orqali ifodalanadi; bu esa dunyoning oxirida cherkov bilan davlatning birlashishini timsollaydi, chunki barcha payg'ambarlar dunyoning oxiri haqida so'zlaganlar. Nimrodning isyoni, shuningdek, Xudoning cherkovi va Xudoning davlatining har ikkisi ustidan hukmronlikni qo'lga olish istagida bo'lgan Lusiferning isyonining davomiyligi ham edi.

Ey tong farzandi, ey Lusifer, osmondan qanday qulagansan! Xalqlarni zaiflashtirgan sen yerga qanday yiqitgansan! Chunki sen o'z yuragingda: “Men osmonga chiqaman, taxtimni Xudoning yulduzlaridan yuqori ko'taraman; jamiyat tog'ida, shimol tomonlarning chekkalarida ham o'tiraman; bulutlarning yuksakliklaridan ham yuqoriga chiqaman; Men Oliy Zotga o'xshash bo'laman”, degan eding. Ishayo 14:12–14.

Ishayo Luciferning “eng oliy Zotga o'xshash” bo'lish haqidagi qalbining maxfiy istaklarini ochib berar ekan, u Lucifer mutlaqo farqli bo'lgan ikki o'rindiqqa o'tirmoqchi ekanini ko'rsatadi. U o'z “taxti”ni “Xudoning yulduzlaridan yuqoriga” “ko'tarish”ni hamda “shimol tomonlaridagi yig'in tog'iga ham o'tirmoq”ni istaydi.

Taxt shoh hokimiyatining, ya'ni davlat hokimiyatining ramzidir; “shimolning tomonlari” esa Xudoning jamoatidir.

Qo'rax o'g'illari uchun qo'shiq va Zabur. Egamiz buyukdir va Xudoyimizning shahrida, Uning muqaddas tog'ida nihoyatda hamdga loyiqdir. Go'zal joylashuvi bilan, butun yer yuzining shodligi bo'lgan Sion tog'i, shimol tomonlarida, buyuk Shohning shahridir. Xudo uning saroylarida panoh sifatida tanilgandir. Zabur 48:1–3.

Quddus “buyuk Shohning shahri”dir; shu tariqa u Xudoning siyosiy taxtini ifodalaydi. Quddus, shuningdek, “Uning muqaddaslik tog'i”, “shimol tomonlarida”dir; shu tariqa u Xudoning diniy taxtini ifodalaydi. Boshidanoq Shaytonning isyoni va urushi uning ham Xudoning jamoati, ham Xudoning davlati ustidan hukmronlik qilish istagi doirasida tasvirlanadi. Shundan keyin Shayton Nimrodning isyoniga boshchilik qildi, va u xaldeylar uchun asos solgan o'lka Nimrod ham minora, ham shahar — jamoat va davlat — qurgan o'lka sifatida tasvirlanadi.

Shuning uchun, Ishayoning fohishasi va Yuhannoning buyuk fahshosi yer yuzining podshohlari bilan zino qilganida, bashorat yetmish bashoratli yilning oxirida Rim-katolik cherkovi bilan yer yuzining podshohlari o'rtasida nopok bir munosabat yuz berishini ko'rsatmoqda.

Ishayoning bashorat yo‘li yigirma uchinchi bobda fohisha Tir ustidan chiqarilgan hukmni tasvirlaydi, Yuhanno esa ayni shu hukmni “buyuk Bobil” deb aniqlanadigan qirmizi rangli bir ayol timsoli bilan tasvirlaydi. Xuddi o‘sha fohisha ustidan chiqarilgan ayni shu hukmga uchinchi guvohlik quyidagichadir:

“Vahiy 17-bobdagi ayol (Bobil) ‘binafsha va to‘q qizil rangga burkangan, oltin, qimmatbaho toshlar va marvaridlar bilan bezatilgan, qo‘lida jirkanch narsalar va ifloslikka to‘la oltin kosani tutgan; ... va uning peshonasiga bir ism yozilgan edi: Sir, buyuk Bobil, fahishalarning onasi’, deb tasvirlanadi. Payg‘ambar shunday deydi: ‘Men ayolni azizlarning qoni va Isoning shahidlarining qoni bilan mast bo‘lgan holda ko‘rdim.’ Bundan tashqari, Bobil ‘yer yuzidagi shohlar ustidan hukmronlik qiladigan o‘sha buyuk shahar’ deb e‘lon qilinadi. Vahiy 17:4–6, 18. Xristian olami monarxlari ustidan shuncha asrlar davomida istibdodkorona hokimiyat yuritgan kuch — Rimdir.” Buyuk kurash, 382.

Tir “oxirgi kunlar”dagi Rim-katolik cherkovidir. O‘sha vaqtda papalik oldinga chiqib, yer yuzining shohlariga o‘zining maftunkor qo‘shiqlarini kuylaydi; shu tariqa shohlarni zino qilish amaliga yetaklaydi, bu esa payg‘ambarlik ma’nosida cherkov bilan davlatning birlashishidir.

Va o‘sha kunda shunday bo‘ladiki, Tir bir podshohning kunlariga muvofiq yetmish yil unutiladi; yetmish yilning oxirida esa Tir fohishadek qo‘shiq aytadi. Ishayo 23:15.

Muqaddas Kitob bashoratida shoh podshohlikni anglatadi; demak, yetmish yil davomida bir bashoratli podshohlik hukmronlik qiladigan davrda Tir unutiladi.

Va o‘sha kunda shunday bo‘ladiki, Tir bir podshohning kunlariga muvofiq yetmish yil unutiladi; yetmish yilning oxirida esa Tir fohishadek qo‘shiq aytadi. Arfa olgin, shaharni aylanib chiq, ey unutilgan fohisha; yoqimli kuy chalg‘in, ko‘p qo‘shiqlar aytgin, toki seni eslasinlar. Va yetmish yilning oxiridan keyin shunday bo‘ladiki, Egamiz Tirni yo‘qlaydi, va u o‘z haqiga qaytadi hamda yer yuzidagi dunyoning barcha shohliklari bilan fahsh qiladi. Ishayo 23:15–17.

Yetmish bashoratli yil davomida hukmronlik qiladigan bir saltanatning kunlarida Rim-katolik cherkovi unutiladi. Yetmish yilning oxirida esa papalik hokimiyati “yoqimli kuy chalib, ko‘p qo‘shiqlar aytadi.” Bashorat ma’nosida “qo‘shiq” “tajriba”ni ifodalaydi.

“Taxt oldidagi billur dengiz ustida, go‘yo olov bilan qorishgan shisha dengizda, — u Xudoning ulug‘vorligi bilan shunchalar porlaydiki, — ‘mahluq ustidan, uning surati ustidan, uning tamg‘asi ustidan va uning ismining soni ustidan g‘alaba qozongan’ jamoat to‘plangandir. Qo‘zi bilan birga Sion tog‘ida, ‘Xudoning arfalari’ga ega holda, odamlar orasidan qutqarib olingan bir yuz qirq to‘rt ming kishi turibdi; va ko‘p suvlar shovqinidek hamda kuchli momaqalldiroq sadosidek, ‘o‘z arfalari bilan arfa chaluvchi arfachilarning ovozi’ eshutiladi. Va ular taxt oldida ‘yangi qo‘shiq’ kuylaydilar; bu qo‘shiqni bir yuz qirq to‘rt mingdan boshqa hech kim o‘rgana olmaydi. Bu Muso va Qo‘zining qo‘shig‘i — najot qo‘shig‘idir. O‘sha qo‘shiqni bir yuz qirq to‘rt mingdan boshqalar o‘rgana olmaydi; chunki u ularning tajribasi qo‘shig‘idir — boshqa hech bir jamoa hech qachon boshdan kechirmagan tajriba. ‘Bular Qo‘zi qayerga bormasin, Uning ortidan ergashadiganlardir.’ Bular, tiriklar orasidan, yerdan ko‘tarib olingan holda,

‘Xudo va Qo‘zi uchun ilk hosil’ deb hisoblanadilar. Vahiy 15:2, 3; 14:1-5. ‘Bular ulug‘ qayg‘udan chiqqanlardir;’ ular xalq mavjud bo‘lganidan beri hech qachon bo‘lmagan tashvish vaqtidan o‘tganlar; ular Yoqubning qayg‘u zamonining iztirobiga bardosh berganlar; ular Xudoning hukmlari oxirgi bor to‘kilib tushayotgan paytda shafatchisiz turib berganlar. Ammo ular qutqarildilar, chunki ular ‘kiyimlarini yuvib, ularni Qo‘zining qoni bilan oppoq qildilar.’ ‘Ularning og‘zida hiyla topilmadi, chunki ular Xudo oldida aybsizdirlar.’ ‘Shuning uchun ular Xudoning taxti oldidadirlar va Uning ma‘badida kecha-kunduz Unga xizmat qiladilar; taxtda O‘tiruvchi esa ular orasida maskan tutadi.’ Ular yerning ocharchilik va o‘lat bilan vayron qilinganini, quyosh odamlarga qattiq issiqlik bilan kuydirish qudratiga ega bo‘lganini ko‘rganlar, o‘zlari esa azob-uqubatga, ochlik va chanqoqlikka chidadilar. Ammo ‘ular endi och qolmaydilar va endi chanqamaydi; ularga quyosh ham, hech qanday jazirama ham urmaydi. Chunki taxt o‘rtasidagi Qo‘zi ularni boqadi va tirik suv buloqlari sari boshlab boradi; va Xudo ularning ko‘zlaridan har bir yoshni artib tashlaydi.’ Vahiy 7:14-17.” Buyuk Mojaro, 648.

“‘Uning ma‘badida esa har kim Uning ulug‘vorligi haqida so‘zlaydi’ (Zabur 29:9), va najot topganlar kuylaydigan qo‘shiq — ularning tajribasi qo‘shig‘i — Xudoning ulug‘vorligini e‘lon qiladi: ‘Buyuk va ajoyibdir Sening ishlaring, ey Qodir Tangri Rabbiy; adolatli va haqdir Sening yo‘llaring, ey asrlar Shohi. Kim Sendan qo‘rqmaydi, ey Rabbiy, va Sening nomingni ulug‘lamaydi? Chunki yolg‘iz O‘zing muqaddassan.’ Vahiy 15:3, 4, R.V.” Ta‘lim, 308.

Yetmish bashoratli yilning oxirida papalik «yoqimli kuy chalar, ko‘p qo‘shiqlar aytar», toki u «eslansin». Yetmish bashoratli yil davomida hukmronlik qiladigan saltanatning oxirida Rim-katolik cherkovi dunyoga o‘z o‘tmish tarixidagi tajribani eslatadi. O‘sha tarixda u o‘zi bilan Yevropa shohlari o‘rtasidagi munosabatda axloqiy hokimiyat sifatida hukmronlik qildi. Bu tarix to‘g‘ri ravishda Zulmat asrlari deb e‘tirof etiladi, va Papalik Yevropa shohlari ustidan hukmronlik qilgan o‘sha tarix bilan qandaydir tarzda bog‘lanishi mumkin bo‘lgan barcha zulmat, keyinchalik yuz bergan butun zulmatni keltirib chiqargan eng asosiy harakatga nisbat berilishi mumkin. O‘sha harakat cherkov bilan davlatning qo‘shilishi, Yevropa shohlari bilan Katolik cherkovining qo‘shilishi edi. Muqaddas Kitobdagi nikohda erkak ayol ustidan hukmronlik qilishi kerak, biroq o‘sha tarixda sodir bo‘lgan zino erkak bilan ayol o‘rtasidagi munosabatning haqiqiy tartibiga nisbatan teskari edi.

Yetmish yilning oxirida buyuk bir inqiroz yuz beradi; bu inqiroz Bibliya bashoratidagi, Papalik bashorat nuqtayi nazaridan unutilgan davr mobaynida dunyoni boshqaradigan saltanat nihoyasiga yetgan paytda sodir bo‘ladi. O‘sha saltanatning qulashidan kelib chiqqan jahon miqyosidagi inqiroz Katolik cherkoviga dunyoga shuni ma‘lum qila boshlash uchun yo‘l ochadi: o‘sha saltanatning qulashi keltirib chiqargan og‘ir zamonlardan o‘tish uchun, Dunyo Qorong‘u asrlar tarixida ko‘rsatilganidek, Rim-Katolik cherkovining axloqiy hokimiyatiga bo‘ysunishi lozim.

Shohlik nihoyasiga yetganda va papalik o‘zining o‘tmishdagi tajribasi haqida qo‘shiq kuylaganda — tarixchilar zulmat deb ataydigan bir tajriba haqida — unda o‘sha qorong‘u tarix qanday qilib papalik yer yuzining shohlariga ulashadigan va ularni u bilan zinokorlik qilishga ko‘ndiradigan bir xabar bo‘lishi mumkin? Buyuk bir inqiroz paytida nega o‘tgan asrlar tajribasi (uning qo‘shig‘i), ya‘ni u bashoratda unutilishidan avvalgi tajribasi, yer yuzining shohlariga zulmat tajribasini

o‘zlarining buyuk inqiroziga yechim sifatida qabul qilishlari uchun mantiqiy asos bo‘lib xizmat qilishi kerak?

Hatto, Romanizmga xayrixohlik bilan qaramaydiganlarning ham katta bir toifasi uning qudrati va ta’siridan keladigan xavfni juda kam anglaydi. Ko‘pchilik, O‘rta asrlarda hukm surgan aqliy va axloqiy zulmat uning aqidalari, xurofotlari va zulmini yoyilishiga qulaylik yaratganini, zamonaviy davrning yuksakroq tafakkuri, bilimning keng tarqalishi hamda din masalalaridagi ortib borayotgan bag‘rikenglik esa murosasizlik va istibdodning qayta tiklanishiga yo‘l qo‘ymasligini ta’kidlaydi. Bunday ahvol shu ma’rifatli zamonda mavjud bo‘lishi mumkinligi haqidagi fikrning o‘ziyoq masxara qilinadi. To‘g‘ri, bu avlod ustiga aqliy, axloqiy va diniy jihatdan ulug‘ nur yog‘ilmoqda. Xudoning Muqaddas Kalomining ochiq sahifalarida osmondan kelgan nur dunyo uzra sochilgan. Ammo shuni yodda tutish kerakki, ato etilgan nur qanchalik buyuk bo‘lsa, uni buzib talqin qiladigan va rad etadiganlarning zulmati ham shunchalik buyuk bo‘ladi.

«Muqaddas Kitobni ibodat ila tadqiq etish protestantlarga papalikning haqiqiy tabiatini ko‘rsatgan bo‘lur edi va ularni undan jirkaniyib, undan chetlanishga undagan bo‘lur edi; ammo ko‘plar o‘z nazarida shu qadar dono ekanki, haqiqatga yo‘llanishlari uchun Xudoni kamtarlik bilan izlashga ehtiyoj sezmaydilar. O‘z ma’rifatlaridan faxrlansalar-da, ular Muqaddas Yozuvlarni ham, Xudoning qudratini ham bilmaydilar. Ular vijdonlarini tinchlantirish uchun qandaydir vositaga muhtojdirlar va eng kam ruhiy hamda eng kamtarlikka soladigan narsani izlaydilar. Ularning istagi — Xudoni eslash usuli sifatida ko‘rinadigan, aslida esa Uni unutish usulidir. Papalik bularning barchasining ehtiyojlarini qondirishga juda mosdir. U deyarli butun dunyoni qamrab oluvchi insoniyatning ikki toifasi uchun tayyor turibdi — o‘z xizmatlari bilan najot topmoqchi bo‘lganlar va o‘z gunohlari ichida najot topmoqchi bo‘lganlar uchun. Uning qudratining siri mana shundadir.»

“Buyuk aqliy zulmat kuni papalikning muvaffaqiyati uchun qulay bo‘lgani ko‘rsatib berilgan. Hali buyuk aqliy yorug‘lik kuni ham uning muvaffaqiyati uchun xuddi shunday qulay ekanligi namoyon etiladi. O‘tgan asrlarda, odamlar Xudoning Kalomidan va haqiqat bilimidan mahrum bo‘lgan paytda, ularning ko‘zlari bog‘liq edi va oyoqlari uchun yoyilgan to‘rni ko‘rmay, minglab kishilar tuzoqqa ilingan edilar. Bu avlodda esa ko‘plarning ko‘zlari insoniy taxminlarning, “ilm deb ataluvchi soxta bilim”ning yaltirashi bilan qamashadi; ular to‘rni payqamaydi va go‘yo ko‘zlari bog‘langandek, unga osonlik bilan kirib boradilar. Xudo insonning aqliy quvvatlari Yaratgandan berilgan in’om sifatida saqlanishini va haqiqat hamda solihlik xizmatida qo‘llanilishini belgilagan edi; ammo mag‘rurlik va shuhratparastlik oziqlantirilganda, odamlar o‘z nazariyalarini Xudoning Kalomidan ustun qo‘yganlarida, aql nodonlikdan ham kattaroq zarar yetkazishi mumkin. Shunday qilib, hozirgi davrning Muqaddas Kitobga bo‘lgan imonni yemiradigan soxta ilmi, o‘zining maftunkor shakllari bilan papalikning qabul qilinishiga yo‘l tayyorlashda, Qorong‘u asrlarda uning ulug‘ayishiga yo‘l ochgan bilimni yashirish qanchalik muvaffaqiyatli bo‘lgan bo‘lsa, shunchalik muvaffaqiyatli bo‘lib chiqadi.” The Great Controversy, 572.

“Rim-katoliklar Shabbat kunidagi o‘zgarish ularning cherkovi tomonidan qilinganini tan oladilar va aynan shu o‘zgarishni cherkovning oliy hokimiyatining dalili sifatida keltiradilar.

Ular haftaning birinchi kunini Shabbat sifatida tutish orqali protestantlar ilohiy narsalar borasida qonun chiqarish qudratini unda tan olayotganliklarini eʼlon qiladilar. Rim cherkovi oʻzining xatosizlik haqidagi daʼvosidan voz kechmagan; va dunyo hamda protestant cherkovlari uning oʻzi yaratgan soxta Shabbatni qabul qilib, Yahovaning Shabbatini rad etar ekanlar, ular amalda ana shu daʼvoni tan oladilar. Ular bu oʻzgarish uchun hokimiyat dalilini keltirishlari mumkin, biroq ularning mulohazasidagi safsata osonlik bilan ilgʻab olinadi. Papachi protestantlar oʻzlarini oʻzlari aldayotganlarini, ishning haqiqiy holatiga koʻzlarini ataylab yumayotganliklarini koʻra oladigan darajada ziyrakdir. Yakshanba institutiga eʼtibor ortib borgani sari, u quvonadi, chunki bu oxir-oqibat butun protestant olamini Rim bayrogʻi ostiga olib kelishiga ishonchi komildir.”

“Shanbaning oʻzgartirilishi Rim cherkovi hokimiyatining belgisi yoki tamgʻasidir. Toʻrtinchi amrning daʼvolarini anglagan holda, haqiqiy Shanba oʻrnida soxta shanbani tutishni tanlaydiganlar, shu orqali uni buyurgan yagona hokimiyatga taʼzim bajo keltiradilar. Mahluqning tamgʻasi — Xudo belgilagan kun oʻrniga dunyo tomonidan qabul qilingan papalik shanbasidir.

“Lekin bashoratda belgilab qoʻyilganidek, hayvonning tamgʻasini qabul qilish vaqti hali kelgani yoʻq. Sinov vaqti hali yetib kelmagan. Har bir jamoatda, Rim-katolik jamoatini ham istisno qilmagan holda, haqiqiy masihiylar bor. To ular nurni qabul qilib, toʻrtinchi amrning majburiyligini anglab yetmagunlaricha, hech kim mahkum etilmaydi. Ammo qalbaki Shabbatni majburiy qiluvchi farmon chiqqanida va uchinchi farishtaning baland nidosi odamlarni hayvon va uning suratiga sajda qilishdan ogohlantirganida, soxta bilan haqiqiy oʻrtasidagi chiziqli ravshan tortiladi. Shunda hali ham gunohda davom etayotganlar peshonalarida yoki qoʻllarida hayvonning tamgʻasini qabul qiladilar.”

“Biz bu davrga shiddat bilan yaqinlashmoqdamiz. Protestant cherkovlari soxta dinni qoʻllab-quvvatlash uchun dunyoviy hokimiyat bilan birlashganlarida, va aynan shu dinga qarshi turganliklari uchun ularning ajdodlari eng shafqatsiz taʼqiblarga bardosh bergan boʻlsalar, oʻshanda papalik shanbasi cherkov va davlatning birlashgan hokimiyati bilan majburan joriy etiladi. Milliy murtadlik yuz beradi, va u faqat milliy halokat bilan yakun topadi.” Bible Training School, February 2, 1913.

Endi bobning oʻziga toʻliq murojaat qilishimizdan avval, aniqlashga intilayotgan ramzlarning beshtasiga toʻxtaldik. Muqaddas Kitob bashoratida shahar — shohlikdir, va Ishayo yigirma uchinchi bobda bir-biri bilan yaqindan bogʻliq, ammo aniq farq qiladigan ikki shohlik bor. Birinchisi — “toj kiyuvchi shahar”, ikkinchisi esa — “savdogar shahar”dir. Oxirgi kunlarda ajdarho, mahluq va soxta paygʻambarning uch tomonlama ittifoqini nazorat qilayotgan kuch papalikdir. Tojga ega boʻlgan shohlik ham oʻshadir.

“Biz soʻnggi inqirozga yaqinlashar ekanmiz, Rabbimizning vositalari orasida hamjihatlik va birlik mavjud boʻlishi nihoyatda muhimdir. Dunyo boʻron, urush va nizolar bilan toʻlgandir. Ammo bir boshliq ostida — papalik hokimiyati ostida — xalq Xudoga Uning guvohlari timsolida qarshi turish uchun birlashadi. Bu ittifoq buyuk murtad tomonidan mustahkamlanadi. U haqiqatga qarshi urush olib borishda oʻz malaylarini birlashtirishga intilar ekan, ayni paytda uning tarafdorlarini boʻlib yuborish va tarqatib yuborish uchun ish olib boradi. Rashk, yomon

gumon, yomon soʻzlash u tomonidan nifoq va ixtilof keltirib chiqarish uchun qoʻzgʻatiladi.”
Testimonies, 7-jild, 182.

Tojga kiygan shohlik Tir boʻlib, bu “qoya” degan maʼnoni anglatadi. Ushbu bobda Tir Masihni qalbakilashtirishga urinuvchi papalikni ifodalaydi, chunki papalik masihga qarshidir. “Masihga qarshi” soʻzidagi “qarshi” soʻzi “oʻrnida” degan maʼnoni bildiradi. Papalik har bir darajada Masihni qalbakilashtirishga intiladi, va Tir nomi qoya degan maʼnoni anglatadi, chunki papalik “Asrlar Qoyasi”ning qalbaki nusxasidir.

Kim Tirga — toj kiydiruvchi shaharga qarshi — bunday maslahatni qilgan? Uning savdogarlari shahzodalar, tijoratchilari esa yer yuzining izzatlilaridir. Buni Sarvari Olam qasd qilgandir: barcha shon-shuhratning kibrini bulgʻash va yer yuzining barcha izzatlilarini xorlikka tushirish uchun. Ey Tarshish qizi, daryo kabi oʻz yurtning boʻylab oqib oʻt: endi toʻsiq yoʻq. U qoʻlini dengiz uzra choʻzdi, shohliklarni larzaga soldi; Egamiz savdogar shaharga qarshi amr berdi, uning istehkomlarini vayron qilish uchun. Ishayo 23:8–11.

Biz koʻplab guvohlar asosida shuni koʻrsatmoqchimizki, “shohliklarning larzaga keltirilishi” Xudo tomonidan, Islom orqali amalga oshiriladi. Islom xalqlarni gʻazablantiradigan va xalqlarni larzaga keltirish uchun qoʻllaniladigan qudratdir. Shu nuqtada biz Rabbiiy yer yuzidagi “barcha eʼtiborli zotlarni” xorlikka topshirishga qatʼiy qaror qilganini aniqlamoqdamiz; ular “savdogarlar” va “tijoratchilar” boʻlib, ularning “mustahkam qoʻrgʻonlari” vayron qilinishi kerak. Savdogar shahar va toj kiydiruvchi shahar “osmonning gʻazabini qoʻzgʻatgan”, va Rabbiiy ularning “mustahkam qoʻrgʻonlari”ni vayron qilishni niyat qilgan, bu esa iqtisodiyotni anglatadi. Iqtisodiyotning qulashi Amerika Qoʻshma Shtatlaridagi yakshanba qonunidan oldin sodir boʻladi, chunki yakshanba qonunidan oldin Amerika Qoʻshma Shtatlari fuqarolari “ilohiy marhamat va vaqtinchalik farovonlik”ka qaytarilishni talab qiladilar. Ularning dalili shuki, Xudoning hukmlari yakshanba “qatʼiy ijro etilmaguncha” tugamaydi. Muqaddas Kitobdagi bir necha guvohlar shunga qoʻshiladiki, biz dunyo iqtisodiyotidagi ulkan qulash yoqasida turibmiz. Oʻsha qulash 1837-yildagi qulash 1844-yil 22-oktabrdan oldin sodir boʻlganidek, yakshanba qonunidan oldin sodir boʻladi.

“Shundan soʻng buyuk aldovchi odamlarni Xudoga xizmat qilayotganlar aynan shu yovuzliklarga sabab boʻlayotganiga ishontiradi. Osmonning noroziligini qoʻzgʻatgan toifa oʻzlarining barcha kulfatlarini, Xudoning amrlariga boʻysunishi gunohkorlar uchun doimiy tanbeh boʻlib turadigan kishilar zimmasiga yuklaydi. Odamlar yakshanba shanbasini buzish orqali Xudoni gʻazablantirmoqda; mana shu gunoh to yakshanbaga rioya etish qatʼiy tarzda majburiy qilinmaguncha toʻxtamaydigan ofatlarni keltirib chiqardi; toʻrtinchi amrning daʼvolarini ilgari surayotganlar esa, shu tariqa yakshanbaga boʻlgan hurmatni yemirib, xalqni bezovta qiluvchilardir, ilohiy marhamat va vaqtinchalik farovonlikka qayta erishishlariga toʻsqinlik qilmoqdalar, deb eʼlon qilinadi. Shunday qilib, qadimda Xudoning xizmatkoriga qarshi ilgari surilgan ayblov yana takrorlanadi va buning asoslari ham xuddi shunchalik puxta boʻladi: ‘Ahab Ilyosni koʻrgach, Ahab unga dedi: Senmi Isroilni bezovta qilayotgan? U esa javob berdi: Men Isroilni bezovta qilganim yoʻq; balki sen va otangning xonadoni shunday qildingiz, chunki sizlar Egamizning amrlarini tark etdingiz, sen esa Baallarga ergashding.’ 1 Shohlar 18:17, 18. Xalqning gʻazabi soxta ayblovlar bilan qoʻzgʻatilgach, ular Xudoning elchilariga nisbatan murtad Isroilning Ilyosga nisbatan tutgan yoʻliga juda oʻxshash yoʻl

tutadilar.” Buyuk Kurash, 590.

Ilyosning Karmil tog‘ida Baal payg‘ambarlari va butazorlardagi ruhoniylarga qarshi turishi yakshanba qonunini ifodalaydi. Jamoatga berilgan xabar: “Bugun kimga xizmat qilishingizni tanlang”, degan xabar edi. Bu tarix yakshanba qonunida takrorlanganda, savol shunday bo‘ladi: “Qaysi kunni tanlaysiz, chunki siz tanlagan kun kimga xizmat qilishingizni ko‘rsatadi.” Karmil tog‘idan oldin uch yarim yil davom etgan qattiq qurg‘oqchilik bo‘lgan edi. Yakshanba qonunidan oldin esa yakshanba qonunlarining bir qatori bo‘ladi, biroq ular hali “qat’iy tatbiq etilmagan” bo‘ladi. Yakshanba qonuni bilan bog‘liq tamoyil shuki, milliy murtadlikdan keyin milliy halokat keladi. Bunga misol shuki, Konstantin milodiy 321-yilda yakshanba qonunini chiqardi va ko‘p o‘tmay Vahiyning sakkizinchi bobidagi dastlabki to‘rtta karnay G‘arbiy Rimni milodiy 476-yilga kelib o‘z nihoyasiga olib bora boshladi. Konstantin haqidagi hikoya muhimdir, chunki u yakshanbaning bosqichma-bosqich ulug‘lanishini, shu bilan birga yettinchi kun — Shabbatga nisbatan cheklovlarining ham bosqichma-bosqich kuchaytirilishini o‘z ichiga olgan edi. Bu bosqichli tarix o‘z yakuniga fuqarolar yakshanbaga rioya etishga majbur qilinib, Shabbatni saqlaganlari uchun quvg‘in qilinadigan paytda yetdi. Bu, shuningdek, Amerika Qo‘shma Shtatlarida kuchayib borayotgan yakshanba qonunchiligining ham yakunidir. Yakshanba ibodatini majburan joriy etish bilan bog‘liq tamoyillardan biri shudir: “milliy murtadlikdan keyin milliy halokat keladi.” Bu tamoyil shuni anglatadiki, Vahiy 13:11 dagi haqiqiy yakshanba qonunidan oldin, yakshanba qonunining kuchayib borayotgan ijrosi Xudoning hukmlarining ham kuchayishini keltirib chiqaradi. Har bir qonuniy joriy etish unga mos keladigan halokatni olib keladi. Fuqarolar Shabbatni saqlovchilarni keltirib chiqarmoqda deb ayblayotgan hukmlar, aslida, yakshanba qonunchiligining kuchayib borayotgan ijrosi natijasida yuzaga kelmoqda. Biz “Buyuk Kurash”dan bir parchani kiritdik, men unga “Yakshanbaning Bosqichma-bosqich Rivoji” deb sarlavha qo‘ydim. Uni yana bir bor o‘qib chiqishingizni tavsiya qilaman. U “Payg‘ambarlik Ruhi” deb nomlangan bo‘limga kiritilgan.

“Xudo O‘z xalqining qarshilik va g‘azab bo‘roniga qarshi turishga tayyor bo‘lishi uchun oxirgi kunlarda yuz berajak narsalarni ochib bergan. O‘z oldilaridagi voqealar haqida ogohlantirilganlar kelayotgan bo‘ronni xotirjam kutib o‘tirmasliklari, Rabbiiy musibat kunida O‘zining sodiqlarini panohida asraydi, deb o‘zlarini ovutmasliklari kerak. Biz Rabbimizni kutayotgan kishilar kabi bo‘lishimiz kerak — bekorchi kutish bilan emas, balki qat’iy imon bilan jiddiy mehnatda. Hozir aqlimizni ahamiyati ikkinchi darajali narsalar bilan band qilib qo‘yadigan vaqt emas. Odamlar uxlab yotgan bir paytda, Shayton Rabbimiz xalqiga rahm-shafqat ham, adolat ham ko‘rsatilmasligi uchun faol ravishda ishlarni yo‘lga qo‘ymoqda. Yakshanba harakati hozir zulmat ichida o‘z yo‘lini topib bormoqda. Yetakchilar haqiqiy masalani yashirmoqdalar, va bu harakatga qo‘shilayotganlarning ko‘plari ham ichki oqim qayoqqa qarab ketayotganini o‘zlari ko‘rmaydilar. Uning da’volari muloyim va ko‘rinishidan masihiydir, ammo u gapirganida ajdahoning ruhini namoyon etadi. Tahdid solayotgan xavfning oldini olish uchun qo‘limizdan kelgan hamma ishni qilish bizning burchimizdir. Odamlar oldida o‘zimizni munosib tarzda ko‘rsatish orqali xurofot va noto‘g‘ri qarashlarni bartaraf etishga harakat qilishimiz kerak. Vijdon erkinligini cheklovchi choralarga qarshi eng ta’sirchan norozilikni shu tariqa qo‘yib, ular oldiga bahsning asl masalasini olib chiqishimiz kerak. Biz Muqaddas Yozuvlarni tadqiq qilishimiz va e’tiqodimizning sababini bayon eta

olishimiz kerak. Payg'ambar shunday deydi: 'Fosiqlar fosiqlik qilurlar; fosiqlarning hech biri anglamas, ammo donolar anglarlar.'" Testimonies, 5-jild, 452.

Yakshanba qonunchiligi harakatini tanib olish qiyindir, chunki u "zulmat" ichida yo'l ochmoqda va papalik "yashirinch va sezilmagan holda" "o'z maqsadlarini ilgari surish uchun o'z kuchlarini mustahkamlamoqda." Yakshanba qonunchiligini zulmat ichida qabul qildirishga qaratilgan ish yuz qirq to'rt mingning sinovdan o'tish jarayonidagi markaziy masala ekani haqiqatdir. Doniyorga va Sister Whitega ko'ra, "fosiqlarning hech biri anglamaydi." Doniyordagi "fosiqlar" — Matto tilga olgan "nodon bokiralar" bo'lib, ularni Sister White Laodikiyaliklar deb belgilaydi. Donolar, hatto atrofimizdagi tarix Xudoning kalomiga ziddek ko'rinsa ham, hozir yuz berayotgan voqealarni anglaydilar. Biz Xudoning kalomiga ishonamizmi yoki atrofimizda sodir bo'layotgan narsalargami? Shunga qaramay, bizga oxir zamon Nuhning kunlaridagidek bo'lishi oldindan ogohlantirilgan.

"G'alayonlarga to'la, xudosiz lazzatlarga to'la dunyo uxlamoqda, u tanaviy xotirjamlik ichida uxlamoqda. Odamlar Rabbiyning kelishini uzoqqa surmoqdalar. Ular ogohlantirishlar ustidan kuladilar. Mag'rurona da'vo qilinadi: 'Hamma narsa boshidan beri qanday bo'lsa, shunday davom etmoqda'. 'Ertangi kun ham bugungi kun kabi bo'ladi, hatto undan-da mo'lroq.' 2 Peter 3:4; Isaiah 56:12. Biz lazzatparastlikka yanada chuqurroq botamiz. Ammo Masih aytadi: 'Mana, Men o'g'ri kabi kelaman.' Revelation 16:15. Dunyo masxara bilan: 'Uning kelishi haqidagi va'da qani?' deb so'rayotgan ayni vaqtda, alomatlar ro'yobga chiqmoqda. Ular: 'Tinchlik va omonlik', deb qichqirar ekanlar, to'satdan halokat kelmoqda. Masxarachi, haqiqatni rad etuvchi haddidan oshib ketganida; pul topishning turli yo'nalishlaridagi ishlar tartibi tamoyillarga e'tibor qilinmagan holda davom ettirilayotganida; talaba Muqaddas Kitobidan boshqa hamma narsaning bilimini ishtiyoq bilan izlayotganida, Masih o'g'ri kabi keladi."

"Dunyodagi hamma narsa g'alayon ichidadir. Zamon alomatlari vahimalidir. Kelajakdagi voqealar o'z soylarini oldindan tashlamoqda. Xudoning Ruhi yerdan chekinmoqda, va dengizda ham, quruqlikda ham falokat ortidan falokat kelmoqda. Bo'ronlar, zilzilalar, yong'inlar, toshqinlar, har turdagi qotilliklar bor. Kelajakni kim o'qiy oladi? Xavfsizlik qayerda? Insoniy yoki yerdagi biror narsada ishonch yo'q. Odamlar tanlagan bayroq ostida tez sur'at bilan saf tortmoqdalar. Ular o'z yo'l boshchilarining harakatlarini bezovta bir holda kutib, kuzatmoqdalar. Shundaylar borki, ular Rabbimizning zohir bo'lishini kutib, kuzatib va mehnat qilib turibdilar. Yana bir toifa esa birinchi buyuk murtadning qo'mondonligi ostida safga kirmoqda. Ozchilikgina qalbi va joni bilan qochish kerak bo'lgan do'zax va qo'lga kiritish kerak bo'lgan osmon borligiga ishonadi."

"Inqiroz bizga sekin-asta yaqinlashib kelmoqda. Quyosh osmonlarda porlab, odatdagi aylanasi bosib o'tmoqda, va osmonlar hanuz Xudoning ulug'vorligini e'lon qilmoqda. Odamlar hanuz yeb-ichmoqda, ekib va bino qilmoqda, uylanib va turmushga chiqmoqda. Savdogarlar hanuz sotib olib va sotmoqda. Odamlar hanuz bir-birini turtib-surib, eng yuqori o'rin uchun talashmoqda. Aysh-ishratni sevuvchilar hanuz teatrlar, ot poygalari, qimorxonalarga oqib bormoqda. Eng yuksak hayajon hukm surmoqda, ammo sinov muddatining soati tez yopilmoqda, va har bir ishning taqdiri abadiy hal etilish arafasidadir.

Shayton o‘z vaqtining oz qolganini ko‘rmoqda. U odamlar aldanishi, yo‘ldan urilishi, mashg‘ul etilishi va mahliyo qilinishi uchun, sinov kuni tugaguncha va marhamat eshigi abadiy yopilguncha, barcha vositalarini ishga soldi.

“Asrlar osha Zaytun tog‘idan Rabbimizning ogohlantiruvchi so‘zlari bizga tantanavor tarzda yetib keladi: «O‘zingizga ehtiyot bo‘linglar, tag‘in biror vaqtda qalblaringiz haddan ziyod yeb-ichish, mastlik va bu hayotning tashvishlari bilan og‘irlashib qolmasin, va o‘sha kun sizning ustingizga kutilmaganda kelib qolmasin». «Shuning uchun hushyor bo‘linglar va doimo ibodat qilinglar, toki yuz berajak bu narsalarning barchasidan qochib qutulishga va Inson O‘g‘li huzurida turishga munosib hisoblanishingiz uchun». Masihning orzusi, 635, 636.

Ishayo kitobining yigirma uchinchi bobida Zidon — Qo‘shma Shtatlar, Tir esa papalikdir. Tir va Zidon qadimda O‘rta yer dengizi sohilida joylashgan, bir davrga mansub Finikiya shaharlaridir. Ular dengiz savdosi, boyligi va qadimgi dunyodagi ta‘siri bilan mashhur edi. Ushbu parchada Zidon va uning “savdogarlari” Tarshishni to‘ldirib-toshirgan. Zidonning savdogarlari “Sihor urug‘i” bilan savdo qilganlar; bu esa “daryoning hosili”dir, u “daryo”ning mevasi bo‘lib, bu “uning daromadi”dir, chunki u “xalqlarning bozori”dir. Barcha payg‘ambarlar dunyoning oxiri haqida gapiradilar; bas, dunyoning oxirida xalqlarning bozori kim? Bu — AQSh.

Sihor Misrdagi bir daryo (ehtimol, Nil deltasidagi daryo) bo‘lib, dunyoning boyligini ifodalash uchun qo‘llanadi, chunki Misr — bu dunyodir. Sidonning “bokira qizi” AQShning oxirgi avlodini ifodalaydi va u yakshanba qonuniga hamroh bo‘ladigan harbiy holat hamda shu zahoti ortidan keladigan milliy halokatdan eziladi. Sidonning o‘sha bokiralari Tir haqidagi savol bilan koyiladi: AQSh quvongan “bu sizning shodiyonali shahringizmi” (shohligingizmi)? O‘sha matnga ko‘ra, to‘fondan keyin darhol Nimrod tomonidan asos solingan bo‘lsa, “qadim zamonlardan beri qadimiyligi bo‘lgan” “bu shohlik” shu shohlikmi?

Xudo “toj kiydiruvchi shahar” bo‘lgan “Sur”ni jazolashga qaror qilgan va buni “niyat qilgan”. Papalikning jazosi dunyoning moliyaviy tuzilmasining qulashini o‘z ichiga oladi, chunki “Rabbiy” “savdogar shahar” bo‘lgan “Sidon”ga, (Amerika Qo‘shma Shtatlariga) “qarshi amr bergan”. Uning “qal’alarni vayron qilish” haqidagi amri, ya’ni Amerika Qo‘shma Shtatlarining iqtisodiyotini yemirish haqidagi amri, Shabbat amridir, chunki milliy murtadlik ortidan milliy halokat keladi.

Papalikning jazosi Amerika Qo‘shma Shtatlari iqtisodiyoti vayron qilinishiga javoban butun dunyo iqtisodiy tanazzulga yuz tutishi bilan boshlanadi. Zidon o‘z iqtisodiyoti bilan bog‘liq bo‘lgan bir “uy”ga ega; shu tariqa u vayron qilinadigan moliyaviy tuzilmani ifodalaydi, chunki endi unga kirib bo‘lmaydi. O‘sha “uy”dan endi na sarmoya, na foyda bo‘ladi, chunki u vayron qilingan. Vayronagarchilik yakshanba qonuni vaqtida sodir bo‘ladi, garchi yakshanba qonunidan oldin ham tobora kuchayib borayotgan hukmlar allaqachon mavjud bo‘lsa-da. Qulash yuz berganda, papalik, o‘z savdogar shahzodalari va ulug‘vor tijoratchilari bilan birga Amerika Qo‘shma Shtatlari hamda Tarshish kemalari “fig‘on chekadi.”

Mazkur parchadagi “Tarshish”ning joylashuvi qadimda boylik bilan bog‘langan bo‘lib, Muqaddas Kitobda Tarshish kemalari iqtisodiy qudratning eng yuksak timsolidir.

Chunki podshohning kemalari Xuramning xizmatkorlari bilan birga Tarshishga borar edi; Tarshish kemalari esa har uch yilda bir marta oltin, kumush, fil suyagi, maymunlar va tovuqlarni olib kelar edi. Shoh Sulaymon boylik va donolikda yer yuzidagi barcha podshohlardan o‘zib ketdi. 2 Solnomalar 9:21, 22.

Kemalar iqtisodiy qudratni ifodalaydi, Tarshish esa Muqaddas Kitob bashoratida yetakchi iqtisodiy kemadir. Tarshishning “qizi” bilan ifodalangan so‘nggi avlodiga “yeringdan daryo kabi o‘tib ket”, deb aytiladi; u esa o‘z yerida “endi kuch yo‘q”ligini va Tir shohligi ustidan endi “shodlana olmas”ligini ko‘radi. Ular izlagan qudrat Sidonning avvalgi iqtisodiy qudrati edi, ammo u yo‘qolgan edi, chunki dengiz: “Men to‘lg‘anmayman ham, tug‘mayman ham; yigitlarni boqib o‘stirmayman ham, bokiralarni voyaga yetkazmayman ham”, deb so‘zlagan edi. Shu tariqa dengizning so‘nggi avlodi — ya‘ni dunyo iqtisodiyotining vayron bo‘lishi ustidan nola qilayotgan dunyo xalqlari — aniqlanadi; ayni shu pallada dunyo xalqlari yer tarixining so‘nggi avlodi ekanliklari haqiqatiga uyg‘onadilar, va abadiy hayotga tayyorlanish uchun endi juda kech bo‘lgan bo‘ladi.

“Insonning sezgilari oldida abadiy manzaralarning voqeligi ochilganida, pul juda tez orada va juda keskin tarzda o‘z qadrini yo‘qotadi.” Evangelism, 62.

Ushbu parçada hammaga azob keltiradigan ikki “xabar” yoki murojaat bor. Birinchi “xabar” Misrga taalluqlidir, ikkinchi “xabar” esa Tirga taalluqlidir. Misr haqidagi xabar o‘tgan zamonda bayon qilingan, chunki Ishayo: “Misr haqidagi xabarda bo‘lgani kabi”, deydi; shu bilan Xudo Zidonni (AQShni) vayron qilishidan oldin Misr bilan bog‘liq bir ish qilganini ko‘rsatadi. Xudo Misrga nisbatan qilgan ishning o‘zi ham Misrning “xabari”ni ifodalaydi, ya‘ni Xudo tanlangan xalq bilan birinchi marta ahdga kirgan payt bilan bog‘liq holda Misrni halok qilgan. Bu ikki xabar ayni bir “xabar”dir. Misrning xabari boshlanishdir, Tirning xabari esa yakundir. Alfa va Omega oxirgi kunlarda yuz qirq to‘rt ming bilan tuzilgan ahdni ushbu mavzuning boshlang‘ich tarixi orqali tasvirlab bergan. Misr haqidagi “xabar” Fir‘avn va uning qo‘shini halok qilingan Qizil dengizdagi qutqarilishdir; bu esa Xudoning xalqining oxirgi qutqarilishini, ya‘ni “Tir yuklamasi” bo‘lgan “xabar” orqali ifodalangan qutqarilishni timsollaydi.

Muqaddas Kitobda Tarshish kemalarini vayron qiladigan kuch sifatida tasvirlangan narsa Islomdir. Islom mavzusi keyinroq ko‘rib chiqiladi, shuning uchun bu masalaga keyinroq batafsilroq to‘xtalamiz. Ushbu parçada u “Chittim” sifatida ifodalangan — bu Kiprning qadimiy nomidir — va parçada Zidon hamda Tirdagi vayronagarchilik “Chittim”dan ayon qilinishi aytiladi. Islom timsoli Muqaddas Kitob bashoratida Amerika Qo‘shma Shtatlarining vayron qilinishiga doir nihoyatda aniq bir tasvirni o‘z ichiga oladi.

Ishayo kitobida tilga olingan kunlar va yillarni kuzatib borish muhimdir, chunki ular ko‘pincha undan keyin keladigan parchaning bashoratli vaqtini aniqlab beradi. Ishayo yigirma uchinchi bob yigirma ikkinchi bobdagi Vahiy vodiysining “yuki”dan keyin keladi; undan oldin esa yigirma birinchi bob turadi, unda uchta “yuk” bor, va bu uchalasining hammasi Islomni ko‘rsatadi. O‘sha bobdan avval, yigirmanchi bobning birinchi oyatida, keyingi boblarda keladigan halokat bashoratlari aniqlanadigan bashoratli tarixning manzarasi berilgan.

Tartan Ashdodga kelgan yilda (uni Ossuriya shohi Sargon yuborgan edi) va u Ashdodga qarshi jang qilib, uni egallaganida. Ishayo 20:1.

“Tartan” so‘zi bir ism bo‘lishi mumkin yoki, ehtimol, harbiy qo‘mondonning unvonidir. Tartan Misrdagi Ashdod shahriga keldi va uni Ossuriyaliklar dunyo ustidan nazoratni tobora qo‘lga olayotgan tarixiy davrda egallab oldi. Ossuriya Bobildan namunadir. Ossuriya ham, Bobil ham shimoldan chiqqan shohliklar bo‘lib, Xudoning qo‘ylarini “tarqatib yuborgan” “sherlar” sifatida tavsiflanadi va ikkalasi ham bir xil jazoni oladi. Ossuriya birinchi edi, Bobil esa oxirgisi edi.

Isroil tarqalib ketgan qo‘ydir; sherlar uni haydab yubordi: avval Ossuriya shohi uni yutib yubordi; oxirida esa Bobil shohi Navuxadnazar uning suyaklarini sindirdi. Shuning uchun Isroilning Xudosi, lashkarlar Egasi, shunday demoqda: Mana, Men Ossuriya shohini jazolaganim kabi, Bobil shohini va uning yurtini ham jazolayman. Yeremiyo 50:17, 18.

Payg‘ambarlik nuqtayi nazaridan, ularning ikkalasi ham “mag‘rur Ossuriy”dir.

“Mag‘rur Ossuriya podshohi Sanxerib Xudoga malomat yog‘dirib, kufr keltirganida hamda Isroilni halokat bilan tahdid qilganida, ‘o‘sha kechasi shunday bo‘ldiki, Egamizning farishtasi chiqib, ossuriylarning qarorgohida bir yuz sakson besh ming kishini qirib tashladi’. Sanxerib lashkaridan esa ‘barcha qudratli bahodirlar, yo‘lboshchilar va sarkardalar qirib tashlandi’. ‘Shunday qilib, u o‘z yurtiga yuzi sharmandalik bilan qaytib ketdi’. [2 Shohlar 19:35; 2 Solnomalar 32:21.]” Buyuk kurash, 512.

“Tartan Ashdodga kelib”, uni “egallagan” yil, Doniyor o‘n birinchi bobining so‘nggi olti oyatida tasvirlanganidek, dunyoning papalik hokimiyati tomonidan bosqichma-bosqich zabt etilishini anglatadi. Tergov hukmining “oxirgi kunlari” bo‘lgan va ijro hukmiga (yetti so‘nggi baloga) bevosita olib kiradigan yakshanba qonuni inqirozining tarixi, Tartan Ashdodga kelgan “yil” bilan ifodalangan tarixiy manzaradir. Ushbu tarixning konteksti o‘rnatilgach, Ishayo so‘ng Islom haqida halokatga doir uchta bashoratni, Laodikeyalik Adventizm haqida bittasini, undan keyin esa Tir yukini bayon qiladi. Yigirma to‘rtinchi bob, yigirma beshinchi bob bilan davom etadigan yetti so‘nggi baloning klassik misollaridan biridir; yigirma beshinchi bob esa Xudoning xalqining yakuniy qutqarilishini ifodalaydi va unda biz Xudoning xalqining buyuk musibat davrida aytadigan eng mashhur bayonotlaridan birini uchratamiz.

Va o‘sha kunda shunday deyiladi: “Mana, bu — bizning Xudoyimiz; biz Uni kutgan edik, va U bizni qutqaradi; bu — Egamizdir; biz Uni kutgan edik, Uning najotidan shodlanib, quvonamiz”. Ishayo 25:9.

Bir yuz qirq to‘rt ming kishi — Rabbilari nikoh to‘yiga kelishini kutgan dono bokiralardir; garchi U o‘n bokira haqidagi masalga muvofiq kechikkan bo‘lsa-da. Ular Laodikeyaliklar emas, balki Filadelfiyaliklardir. Shu nuqtagacha ushbu maqola mazkur masalaning kontekstini bayon etib kelmoqda.

1798-yilda Napoleon papani asir oldi va shu bilan Vahiy kitobining o‘n uchinchi bobiga ko‘ra dunyo oxirida tuzaladigan bashoratli halokatli jarohatni yetkazdi. O‘sha paytda Qo‘shma Shtatlar Doniyor 2, 7, 8 va 11 hamda Vahiy 12, 13, 16, 17 va 18 ga ko‘ra Muqaddas Kitob bashoratining

oltinchi shohligi sifatida o'z o'rnini egalladi. Ana shu paytdan boshlab Qo'shma Shtatlarning ham Respublikachi shoxi, ham Protestant shoxi (Adventizm) papalikning kimligini unutdi. 1798 yil dunyoning qolgan qismidagi xalqlar Qo'shma Shtatlarni suveren davlat sifatida tan olgan birinchi yil bo'ldi, va bu, shuningdek, tarixda birinchi farishtaning xabari yetib kelgan yildir.

O'sha davrda protestantning "shiori" shunday edi: "Muqaddas Kitob va faqat Muqaddas Kitob." Protestantlar o'zlarini faqat Muqaddas Kitobning himoyachilari deb biladilar, va ikkinchi farishta kelganida Adventizm ularning mantiyasini qabul qilganida, ular o'sha "shior"ni qabul qildilar va keyinchalik "kitob xalqi" deb atalishdi. Uilyam Millerning xizmati orqali ularga shunday qoidalar to'plami berilganki, ular to'g'ri qo'llangan taqdirida, eshitishni istaganlarning barchasining ongiga Muqaddas Kitobni ochib berar edi. Millerning Bashoratni Talqin Qilish Qoidalari — agar biz uchinchi farishtaning xabarini yetkazmoqchi bo'lsak, ilhom biz o'rganishimiz kerak, deb aytadigan narsadir.

Masih shunday dedi: "Kim Mening ortimdan kelishni istasa, o'zidan kechsin, xochini ko'tarsin va Menga ergashsin." Yana U dedi: "Men dunyoning nuriman; Menga ergashgan kishi zulmatda yurmaydi." Haqiqat nuri yonib turgan chiroq kabi taralib bormoqda, va nurni sevuvchilar zulmatda yurmaydilar. Ular Muqaddas Yozuvlarni tadqiq qiladilar, toki haqiqiy Cho'ponning ovozigacha quloq solayotganliklarini, begonaning ovozigacha emasligini, shubhasiz bilsinlar.

"Uchinchi farishtaning xabarini e'lon qilish bilan band bo'lganlar Muqaddas Yozuvlarni Ota Miller qabul qilgan ayni shu reja asosida tadqiq etmoqdalar. "Views of the Prophecies and Prophetic Chronology" nomli kichik kitobida Ota Miller Muqaddas Kitobni o'rganish va talqin qilish uchun quyidagi sodda, ammo aqlli va muhim qoidalarni keltiradi:

"1. Har bir so'z Muqaddas Kitobda bayon etilgan mavzuga nisbatan o'ziga xos va munosib ahamiyatga ega bo'lishi kerak; 2. Butun Muqaddas Yozuv zarurdir va tirishqoq tatbiq hamda tadqiq orqali tushunilishi mumkin; 3. Muqaddas Yozuvda vahiy qilingan hech narsa imon bilan, ikkilanmay so'raganlardan yashirilmaydi ham, yashirin qolmaydi ham; 4. Ta'limotni tushunish uchun, bilishni istagan mavzu bo'yicha barcha oyatlarni bir joyga to'plang, so'ngra har bir so'zga o'zining munosib ta'sirini berishga yo'l qo'ying; va agar o'z nazariyangizni biror zidliksiz shakllantira olsangiz, xatoda bo'la olmaysiz; 5. Muqaddas Yozuv o'zining sharhlovchisi bo'lishi kerak, chunki u o'zi uchun o'zi mezonidir. Agar men bir muallimning menga uni sharhlab berishiga tayanadigan bo'lsam, va u uning ma'nosini taxmin qilsa, yoki mazhabiy e'tiqodi tufayli uni shunday bo'lishini istasa, yoxud dono deb hisoblanishni istasa, unda uning taxmini, istagi, e'tiqodi yoki donoligi mening mezonim bo'ladi, Muqaddas Kitob emas."

"Yuqorida keltirilganlar ushbu qoidalarning bir qismidir; va Muqaddas Kitobni o'rganishimizda bayon etilgan tamoyillarga barchamiz e'tibor berib amal qilsak, yaxshi bo'lur.

"Haqiqiy imon Muqaddas Yozuvlarga asoslanadi; ammo Shayton Muqaddas Yozuvlarni buzib talqin qilish va adashish kiritish uchun shu qadar ko'p vositalardan foydalanadiki, agar kimdir ular aslida nimani o'rgatishini bilmoqchi bo'lsa, katta ehtiyot zarur bo'ladi. Bu zamonning ulkan aldovlaridan biri shuki, ko'pchilik hissiyot ustida ko'p to'xtaladi va Xudoning

Kaloming ravshan bayonotlariga e'tibor bermagan holda halollik da'vo qiladi, chunki o'sha Kalom hissiyot bilan mos kelmaydi. Ko'plarning imoni uchun hissiyotdan boshqa poydevori yo'q. Ularning dini hayajondan iborat; u tugagach, ularning imoni ham yo'q bo'ladi. Hissiyot somon bo'lishi mumkin, ammo Xudoning Kalomi bug'doydir. Va payg'ambar: 'Somonning bug'doyga nima daxli bor?' — deydi."

"Hech kim o'zida hech qachon bo'lmagan va ega bo'lishi ham mumkin bo'lmagan nur hamda bilimga quloq solmagani uchun mahkum qilinmaydi. Ammo ko'plar Masihning elchilari orqali o'zlariga taqdim etilgan haqiqatga itoat etishdan bosh tortadilar, chunki ular dunyoning mezoniga moslashishni istaydilar; va ularning idrokiga yetib kelgan haqiqat, qalbda porlagan nur, Hukmda ularni mahkum etadi. Bu oxirgi kunlarda biz barcha asrlar davomida porlab kelgan jamlangan nurga egamiz, va shunga yarasha mas'ul tutilamiz. Muqaddaslik yo'li dunyo bilan bir tekislikda emas; u ko'tarilgan yo'ldir. Agar biz shu yo'lda yursak, agar Egamizning amrlari yo'lida yugursak, unda 'odilning yo'li porlayotgan nur kabi, u tobora ravshanlashib, to'la kunduzgacha yetadi', degan so'zning to'g'riligini ko'ramiz." Review and Herald, November 25, 1884.

William Millerning qoidalariga haqida batafsilroq "Payg'ambarlik kalitlari" turkumidagi "William Miller" nomli maqolada o'qishingiz mumkin.

"Injilni o'rganishimizda" barchamiz "Otamiz Miller"ning bashoratlarni talqin qilish qoidalarida bayon etilgan tamoyillarga quloq tutib ish ko'rsak, yaxshi bo'lur. Protestantizm shoxiga biz Muqaddas Kitob deb ataydigan muqaddas hujjat berilgan edi, shuningdek unda mujassam bo'lgan tamoyillarni himoya qilish va ilgari surish mas'uliyati ham yuklatilgan edi; yana Protestant shoxiga muqaddas hujjatning ma'nosi va maqsadini to'g'ri taqsim etish uchun qoidalar majmui ham berilgan edi.

Respublikachilikning shoxiga biz Konstitutsiya deb ataydigan muqaddas hujjat berildi, shuningdek unda mujassam bo'lgan tamoyillarni himoya qilish va ilgari surish mas'uliyati ham yuklatildi. Respublikachilik shoxiga, shuningdek, muqaddas hujjatning ma'nosi va niyatini to'g'ri taqsimlash uchun qoidalar majmui ham berildi. Konstitutsiyani to'g'ri taqsimlash uchun berilgan qoidalar Huquqlar to'g'risidagi billdir va u Konstitutsiyaning eng muhim maqsadini Huquqlar to'g'risidagi billning dastlabki qoidalarida muhrlab qo'yadi. Huquqlar to'g'risidagi billda sanab o'tilgan Birinchi tuzatish din, fikrni ifoda etish, so'z va matbuot erkinligidir.

"Kongress dinning o'rnatilishiga oid yoki uning erkin ravishda ado etilishini taqiqlovchi hech qanday qonun chiqarmaydi; yoxud so'z erkinligini, yoxud matbuot erkinligini; yoxud xalqning tinch yo'l bilan yig'ilish va o'z shikoyatlariga chora ko'rilishini so'rab Hukumatga murojaat qilish huquqini cheklamaydi." AQSh Konstitutsiyasi, I-tuzatish

Yakshanba qonuni Konstitutsiyaning birinchi moddasiga qarshi ochiq hujumdur; aynan shu modda din erkinligini kafolatlaydi. Yakshanba qonuni bilan bu erkinlik yo'q qilinadi; shu tariqa Konstitutsiyaning nihoyasi, Muqaddas Kitob bashoratidagi oltinchi shohlik sifatida Amerika Qo'shma Shtatlarining nihoyasi hamda o'sha paytda uchinchi farishtaning xabarini baland nido bilan e'lon qilayotganlarga qarshi quvg'inning boshlanishi belgilanadi. Uchinchi farishtaning

baland nidosini e'lon qilayotgan va Birinchi tuzatish hamda Konstitutsiyaning vayron qilinishiga qarshi norozilik bildirayotganlar muqaddas qoidalarni qo'llab-quvvatlashi va tatbiq etishi kerak bo'lgan, o'zlari himoya qilishga tayinlangan muqaddas hujjatni himoya qilishi lozim bo'lgan kishilar tomonidan quvg'in qilinadilar. Bu qo'zichoqsimon yer hayvonining ikki shoxi haqidagi parallel tarixlarni anglash va qo'llashning bir misolidir. Konstitutsiyaning asoschi otalari Ota Millerga parallel bo'ladi. Miller uchun qo'llanilgan "Ota" atamasi papachilikdagi ruhoniyni emas, balki yetakchini bildirish uchun ishlatiladi. Muqaddas Kitob o'zini ruhiy yo'lboshchi deb da'vo qiladigan kishilarni ota deb atashni man etadi. Millerchilar, ko'pincha bo'lgani kabi, o'z otalari nomi bilan ataladilar. Bu farqni ko'rmay qolish, Ilyos xabari otalarning qalblarini bolalarga va bolalarning qalblarini otalarga qaratganda, uning ma'nosining bir qismini ham ko'rmay qolish demakdir.

Ishayo yigirma uchinchi bobida tasvirlangan Qo'shma Shtatlar Muqaddas Kitob bashoratining oltinchi shohligidir va u tez yaqinlashib kelayotgan yakshanba qonuni paytida o'z Konstitutsiyasini ag'darib tashlagunicha shunday bo'lib qoladi. Oltinchi shohlik yetmish bashoratli yil hukmronlik qiladi; bu esa bir shohning kunlaridir. Yetmish yil davomida hukmronlik qilgan shohlik Bobil edi. O'sha yetmish yil davomida davlatning shoxi Bobil hukumati, jamoatning shoxi esa xaldeylar edi. Doniyor, Shadrax, Meshax va Abednego bir yuz qirq to'rt mingni ifodalaydi. Doniyorning guvohligida har ikkala shox ham, Xudoning xalqi ham tasvirlangan. Bobildagi yetmish yillik asirlik Ishayo tomonidan bir shohning kunlari sifatida qo'llanadi; bu orqali u Qo'shma Shtatlarning bashoratli tarixini va Adventizm tarixini 1798-yildan yakshanba qonunigacha bo'lgan davr sifatida aniqlaydi.

Amerika Qo'shma Shtatlarining har ikkala shoxi uchun bashoratli tarix chizig'i mavjudligini aniqlash bizga yakun va boshlanishni ko'rib chiqish imkonini beradi, bunda ikki shohid-shox boshqa shoxning xususiyatini aniqlash uchun xizmat qiladi. Axir, barcha shoxlar bir xil edi. Doniyorda shoxlar bor edi, ulardan ayrimlari sindirilgan, va sindirilgan shoxdan o'sib chiqqan shoxlar ham bor edi. Doniyordagi ayrim shoxlar bir-biriga teng kattalikda emas edi; ulardan biri boshqasidan keyinroq ko'tarilgan edi. Amerika Qo'shma Shtatlarining ikki shoxi bilan esa bunday emas. Bu ikki shox ayni bir tarix davomida bir-biriga parallel ravishda boradi va bir xil yo'l belgilarini hosil qiladi, garchi maqsadlari jihatidan bir-biridan farq qilsa ham. Bu tarix ichida anglash ham muhim bo'lgan ayrim shart va istisnalar ham mavjud.

Adventizmning boshida Filadelfiya jamoati bilan ifodalangan bashoriy tarixdan Laodikeya jamoatiga o'tish yuz berdi. Shunday ekan, oxirida ham Laodikeyaning bashoriy tarixidan o'zgarish bo'lishi lozim. Iso Masihning Vahiy kitobi ushbu tushunchaning nurini o'z ichiga oladi va bu hozirgi vaqtda muhridan yechilayotgan narsalarning bir qismidir.

Va "yetmish yilning oxiridan so'ng" papa "kuylaydi" va "unutib qo'yilgan" "fohisha" yodga olinadi. U Yakshanba qonuni paytida "yodga olinadi", o'shanda masala quyoshga sig'inish bilan Xudoning qonuni insoniyatga "eslash"ni buyurgan kunning ibodati o'rtasida bo'ladi.

Ushbu maqolada biz Bobilning yetmish yillik hukmronligi tarixi 1798-yildan Yakshanba qonunigacha bo'lgan Qo'shma Shtatlar tarixining timsoli ekanini aniqladik. Avvalgi bir maqolada

va ko‘p bora Habakkukning Jadvallarida biz Misrdagi asirlik va undan ozod bo‘lish ham Qo‘shma Shtatlar hamda Xudoning xalqining tarixini timsollashini ko‘rsatganmiz. Bobil, Misr, Adventizm va Qo‘shma Shtatlarga oid o‘sha to‘rt tarix bu yo‘nalishlar ustiga olib kelinadigan yagona yo‘nalishlar emas, biroq birinchi zikr qoidasini shu to‘rt yo‘nalishga tatbiq etganimizda — bu mutlaqo hayratlanarlidir. Men ushbu maqolani nimani nazarda tutayotganimning va keyinroq Ishayo yigirma uchinchi bob tarixini yanada ko‘rib chiqayotganimizda davom ettirish niyatida bo‘lgan narsamning bitta oddiy va qisman misoli bilan yakunlayman.

Bobil tarixining boshida tavba qilgan bir shoh, oxirida esa yovuz bir shoh turadi. Bu Bayden bo‘ladimi yoki Tramp bo‘ladimi, farqi yo‘q, chunki Doniyor kitobi hukmdorlarni o‘rnatuvchi ham, ularni taxtdan tushiruvchi ham Xudo ekanini o‘rgatadi. Yakshanba qonuni davridagi xoh demokrat, xoh respublikachi rahbar haqida aniq aytish mumkin bo‘lgan narsa shuki, u yovuz rahbardir. Navuxadnazar Bobil edi; u Bobilning zolimi bo‘lib, uchta solih kishini olovga tashlashga tayyor edi. Ammo oxir-oqibat u Doniyorning Xudosiga yuz burdi. So‘nggi hukmdor Belshazar bilan esa bunday bo‘lmadi. U yovuz shoh edi. Bashoratda Amerika Qo‘shma Shtatlari qo‘zi sifatida boshlanadi, bu Masih va Uning insoniyat uchun qilgan qurbonligining ramzidir. Oxirida esa Amerika Qo‘shma Shtatlari ajdaho kabi so‘zlaydi. Tarixning ushbu yo‘nalishida Masihdan Shaytonga bo‘lgan o‘zgarish Navuxadnazar bilan Belshazar o‘rtasidagi farq orqali ifodalanadi.

“Belshazarga Xudoning irodasini bilish va uni bajarish uchun ko‘plab imkoniyatlar berilgan edi. U bobosi Navuxadnazar insonlar jamiyatidan quvilganini ko‘rgan edi. U mag‘rur podshoh faxrlangan aql-idrokni uni bergan Zot olib qo‘ygani ko‘rgan edi. U podshohning o‘z shohligidan haydalib, daladagi hayvonlarga hamroh qilinganini ko‘rgan edi. Ammo Belshazarning ko‘ngilocharlikka va o‘zini ulug‘lashga bo‘lgan muhabbati u hech qachon unutmasligi kerak bo‘lgan saboqlarni o‘chirib yubordi; va u Navuxadnazarning boshiga yaqqol hukmlarni keltirgan gunohlarga o‘xshash gunohlarni sodir etdi. Unga marhamat bilan berilgan imkoniyatlarni sovurdi, haqiqat bilan tanishib olish uchun o‘z ixtiyoridagi imkoniyatlardan foydalanishni e‘tiborsiz qoldirdi. ‘Najot topishim uchun nima qilishim kerak?’ — bu buyuk, ammo nodon podshoh beparvolik bilan chetlab o‘tgan savol edi.” Bible Echo, 1898-yil 25-aprel.

E‘tibor beringki, yovuz Belshazar nodon shoh edi. U ham otasi Navuxadnazar kabi ayni hukmga uchradi, chunki har ikkala hukm ham Levilar yigirma oltinchi bobdagi “yetti vaqt” sifatida ifodalangan edi. Navuxadnazar dala-dashtlarda yirtqich hayvon kabi yashab, ikki ming besh yuz yigirma kunni o‘tkazdi; bu Muqaddas Kitobdagi yetti yil demakdir. Uning o‘g‘li Belshazarning devorga yozilgan hukmi ham, xuddi shuningdek, ikki ming besh yuz yigirmaning anglatadi. Farqi shunda ediki, Navuxadnazarga qarshi chiqarilgan hukm uni imonga keltirib, dono shoh qildi, holbuki Belshazarning hukmi nodon shoh ustiga tushdi.

“Bobilning so‘nggi hukmdoriga, timsoliy ma‘noda uning birinchisiga bo‘lgani kabi, ilohiy Qo‘riqchining hukmi keldi: ‘Ey shoh, ... senga aytiladiki, shohlik sendan ketdi.’ Doniyor 4:31.” Payg‘ambarlar va shohlar, 533.

Oxirgi prezident uchun devordagi yozuv — bu cherkov va davlatning ajratilganlik “devori”ni belgilab beradigan Birinchi tuzatishdir; yakuniy nodon shoh esa buni anglamaydi. Levilar yigirma oltinchi bobdagi “yetti marta” yakshanba qonuni vaqtida shimol shohi amalga oshiradigan “xalqning sohib yuborilishi”ni ifodalaydi. O’sha sohib yuborilish yakshanba qonunidan keyin keladigan milliy vayronalikdir. Oltinchi millat o’z Konstitutsiyasini nafaqat buzuq cherkovdan, balki buzuq ayol birga yotgan zolim Yevropa shohlaridan ham himoya qilish uchun qalamga olgan asoschi otalarining saboqlarini unutdi. Asoschi otalar papalikni va Yevropa shohlarini rad etganlarni ifodalaydi, chunki ular papalik zulmatining ming ikki yuz oltmish yillik sohib yuborilishidan chiqib kelganlaridan keyin o’z tajribalaridan bilar edilarki, bunday turdagi zulmga qarshi himoyalari ularning yangi Konstitutsiyasining markaziy unsuri bo’lishi kerak. Ular dono otalar edilar, ular qo’zi singari edilar, ammo oxirgi ota bilan bunday bo’lmaydi, chunki u ajdaho kabi so’zlaydi. Otalar bir sohib yuborilishdan chiqib keldilar, o’g’il esa yana bir sohib yuborilishga qaytadi. Har ikkala holatda ham zolim birinchi papalik va oxirgi papalikdir.

Birinchi podshoh Navuxadnazar va oxirgi podshoh Belshazarga chiqarilgan hukmning ramzi Levilar kitobining yigirma oltinchi bobidagi “yetti vaqt”lik tarqatib yuborilish edi. Navuxadnazar buni boshidan kechirdi, Belshazarning esa vafot etgan o’sha tunning o’zidayoq bu uning epitafiyasi sifatida devorga yozib qo’yildi. Respublikachi shoxning boshidagi ramz uning shimol podshohining qulligidan qutulishi bo’lgan bo’lsa, Respublikachi shoxning oxiridagi ramz shimol podshohi tomonidan keltirilgan asirlikdir. Yakshanba qonuni — Muqaddas Kitob bashoratidagi oltinchi shohlik sifatida uning halok bo’ladigan “aynan o’sha tun”idir. To’rtala tasvirda ham — Belshazar, Navuxadnazar hamda Respublikachi shoxning boshlanishi va tugashida — Levilar kitobining yigirma oltinchi bobidagi yigirma besh yigirma ramzi boshida ham, oxirida ham ifodalangan ramzdir. Bu Alfa va Omeganning imzosini ifodalaydi.

Uilyam Miller kashf etgan birinchi “vaqt bashorati” Levilar yigirma oltidagi ikki ming besh yuz yigirma edi. Bu Iso Millerning xizmati orqali qo’ygan poydevordagi birinchi tosh edi. Shuningdek, u 1863-yilda Adventizm tomonidan chetga surib qo’yilgan birinchi poydevoriy haqiqat ham edi. Millerning haqiqat toshlarining barchasi poydevorga qo’yilganda, o’sha haqiqatlar Habakkukning ikki lavhasida namoyon bo’ldi; bular 1843 va 1850-yillardagi kashshof jadvallardir. Bu ikki lavha O’nta Amrning ikki lavhasi qadimgi Isroil bilan tuzilgan ahdni ifoda etganidek, Xudo bilan U nom bergan xalqi o’rtasidagi ahdiy munosabatni ifoda etadi.

Laodikeya Adventizmining oxirida, ya’ni yakshanba qonuni vaqtida u Rabbiyning og’zidan qusib tashlanganida, devordagi yozuv o’sha ikki muqaddas kashshofiy jadvaldir. Ular esa bu jadvallarni o’qiy olmaydilar, chunki o’z tarixlarining boshlanishida berilgan ogohlantirish xabaridan foyda olishni rad etdilar....

1837-yildagi Qo’shma Shtatlardagi moliyaviy inqiroz iqtisodiy omillar, siyosatlar va chayqovchilik faoliyatlarining uyg’unlashuvi natijasida yuzaga kelgan murakkab hodisa edi.

Chayqovchilik pufagi: 1837-yilgacha bo’lgan yillarda mamlakatning g’arbga tomon kengayishi qisman turtki bergan yer va investitsiyalar sohasida chayqovchilikka asoslangan yuksalish yuz berdi. Ayniqsa g’arbiy chegara hududlaridagi yer chayqovchiligi yer narxlarining sun’iy ravishda

oshib ketishiga va haddan tashqari qarz olishga olib keldi.

Oson kredit va spekulativ qarz berish: Banklar va moliyaviy muassasalar ko'pincha yetarli garovsiz katta miqdorda kreditlar va qarzlar berayotgan edilar. Kreditga bunday oson kirish spekulativ junbushga turtki berdi hamda moliyaviy beqarorlik xatarlarini kuchaytirdi.

Banklarning haddan tashqari kengayishi: Banklar o'z faoliyatlarini tez sur'atlarda kengaytirar, ko'pincha muomalaga chiqargan qog'oz pullarini (banknotlarni) ta'minlash uchun o'zlarida mavjud bo'lgan specie'dan (oltin va kumushdan) ortiq miqdorda ularni chiqarar edilar. "Yovvoyi mushuk bankchiligi" deb atalgan bu amaliyot muomalada tartibga solinmagan va ishonchsiz valyutaning haddan tashqari ko'payib ketishiga olib keldi.

Jeksonning iqtisodiy siyosatlar: Prezident Endryu Jeksonning siyosatlarini inqirozni kuchaytirishda muayyan rol o'ynadi. U 1836-yilda Specie Circularni chiqardi; unga ko'ra, davlat yerlarini qog'oz pul bilan emas, balki qattiq valyuta (oltin va kumush) bilan sotib olish talab etilardi. Bu banknotalarni speciega aylantirish uchun shoshilinch oqimni keltirib chiqardi, natijada moliyaviy tangliklar va banklarning inqirozga uchrashi yuz berdi.

Xalqaro omillar: Qo'shma Shtatlardagi inqirozga xalqaro iqtisodiy sharoitlar ham ta'sir ko'rsatdi. Qo'shma Shtatlarning yirik savdo hamkori bo'lgan Britaniya iqtisodiyotidagi tanazzul Amerika tovarlari va eksportiga bo'lgan talabning qisqarishiga olib keldi. Bu esa, o'z navbatida, Amerika korxonalariga ta'sir qildi va iqtisodiy tanglikning kuchayishiga hissa qo'shdi.

Vahima va banklardan omonatlarni ommaviy qaytarib olish: 1837-yil may oyida banklarning muvaffaqiyatsizlikka uchrashi va kreditlarning qisqarishi kabi bir qator moliyaviy zarbalar investorlar hamda omonatchilar orasida vahima keltirib chiqardi. Bu vahima banklardan omonatlarni ommaviy qaytarib olish to'liqlarini va kreditning keskin qisqarishini qo'zg'atdi.

Pul taklifining qisqarishi: Banklar inqirozga uchrab, kredit shartlari keskinlashgan sari, iqtisodiyotdagi umumiy pul taklifi sezilarli darajada qisqardi. Pul taklifidagi bu qisqarish iqtisodiy qiyinchiliklarni yanada kuchaytirdi va retsessiyani chuqurlashtirdi. Ushbu omillarning uyg'unlashuvi banklar inqirozi, ishsizlik, iste'mol xarajatlarining kamayishi va umumiy iqtisodiy tanazzul bilan tavsiflangan og'ir iqtisodiy pasayishga olib keldi.

"Kelajakdan qo'rqishimiz uchun hech qanday sabab yo'q, faqatgina Egamiz bizni qanday boshqarib kelganini va o'tgan tariximizdagi Uning ta'limotini unutib qo'ysakkina bundan mustasno." Life Sketches, 196.